سێکسبینی لە کۆمەڵگا نائازادەکان

مەهاباد قەرەداغی

سەرەتایەکی پێویست

هەندێ بابەتی زۆرگرنگ هەن و پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆیان بە مرۆڤەوە هەیە ، شایانی لێکۆڵینەوەی قوڵ و بەرین و تێڕوانینێکی زانستییانەن. یەکێک لەوانە بابەتی سێکسە وەک ڕەمەکێک و وەک پێویستییەکی فیزیکی مرۆڤ . لە کۆمەڵگای ئێمەدا ئەم بابەتە نەک لێکۆڵەر و نووسەر و ڕۆشنبیران ئاوڕیان لێنەداوەتەوە، بەڵکە بە شێوەی ئاساییش لەناو خەڵکدا تەنها بە هێما و ڕەمزەوە باسدەکرێ، تەنانەت ئەگەر باس لەهەر شتێکی تریش بکرێ کە ڕەنگبێ شێوەی ئەندامی سێکسی ژن و پیاو بهێننەوە بیر، مرۆڤی کورد خۆی لە باسکردنیان دەپارێزێ، یان پێش وتنیان گوزارەی "عەیب نەبێ" یان" بیلامەعنا" بەکاردەبات. ئەمەش هۆی ئەوەیە مرۆڤی کۆمەڵگای ئێمە وەک زۆربەی کۆمەڵگا نەریتییەکانی تر تێڕوانینێکی ئایینییان هەیە بۆ سێکس، نەک تێڕوانینێکی زانستی.

سێکس یەکێکە لە غەریزە ئاساییەکانی مرۆڤ. چۆنێتی ڕەفتارکردن لەگەڵ ئەو غەریزەیەدا ڕادەی دروستی یان نادروستی باری دەروونیش دیاری دەکات. دەروونناسەکان بەڵگەی زانستیان بۆ ئەم بۆچوونە خستۆتەروو، کە سیگمۆند فرۆید یەکێکیانە و پێشڕەوی دەروونناسانە لەم بوارەدا. " فرۆید سوور بوو لەسەر ئەوەی کە سێکس هێزێکی توندی پاڵنەرە لە پشت ڕەفتارەکانی مرۆڤەوە دەوەستێ و لە پشت ژیانی شارستانی و کێشەکانی ژن و مێردایەتی و نیشانەکانی نەخۆشییە دەروونییەکان و ئەو خەونانەشی کە لە رووالەتدا هەست دەکرێ بێبەرین."(١) بە پێی هەندێ لە دەروونناسان فرۆید زیادەڕۆیی کردووە لە گرێدانی هەموو ڕەفتارێکی مرۆڤ بەو ڕەمەکەوە، تەنانەت لەپشت هەر ڕەفتارێکی منداڵی ساواشەوە پاڵنەرێکی سێکسی دەبینێ. بەڵام کەسیان نکۆڵیان لە هەبوونی پەیوەندی ڕاستەوخۆی سێکس بە ڕەفتارە نائاساییەکانی مرۆڤەوە نەکردووە.

لەم لێکۆڵینەوەیەدا، دەمەوێ بە پێی توانا تیشک بهاوێژمە سەر بابەتی سێکس و تێڕوانینی کۆمەڵگای نەریتی بۆ سێکس ، بە بەراورد لەگەڵ کۆمەڵگای مۆدێرن. لێرەدا لەجیاتی کۆمەڵگای نەریتی ، کۆمەڵگای نائازاد و، لەجیاتی کۆمەڵگای مۆدێرن کۆمەڵگای ئازادم بەکاربردووە. بۆ ئەوەی ئەم دەستەواژەیە بە هەڵە لێکنەدرێتەوە ، مەبەست لە لایەنی کۆمەڵایەتی و تێڕوانینی کۆمەڵایەتییە و مەبەست لە تەواوی کەسایەتی مرۆڤی نەریتی و مرۆڤی مۆدێرن نییە.

لەم لێکۆڵینەوەیەدا، ئامانجی سەرەکی وروژاندنی دەمەتەقێیەکی کۆمەڵایەتییە. هەروەها وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارانەشە:

- تێڕوانینی ئایینیانەی سێکس چ کاریگەرییەکی هەیە بۆ سەر مرۆڤ لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا؟
- تێڕوانینی زانستییانەی سێکس، چ ئەنجام و کاریگەرییەکی هەیە؟
- ئەو گرێیانەی کە لە ئەنجامی چەپاندنی وزەی سێکسییەوە دروست دەبن، کامانەن و چۆن لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا ڕەنگیان داوەتەوە؟
- لادانی سێکسی لەچییەوە سەرچاوەدەگرێ؟
- تێڕوانینی کۆمەڵگای کورد بۆ سێکس چۆنە و ، چ ئەنجامێکی لێکەوتۆتەوە؟

ڕەفتار و ووزەی سێکسی

هەموو مرۆڤێ وزەیەکی سێکسی تێداهەیە و ئەم وزەیەش پێویستی بە ڕەهابوون و کارپێکردن هەیە، ئەگەر هاتو ئەم وزەیە لە بواری خۆیدا کاری پێنەکراو چەپێندرا ئەوە لە بواری تری لاڕێدا ڕەهادەبێ و رەنگدانەوەیەکی نێگەتیڤی لەدەروونی تاکەکەسی چەپاودا دەبێ.

ڕەمەکی سێکسی ڕەمەکێکی سروشتی و زگماکیە و بۆ ئافرەت و پیاو چوونیەکە،یەکێکە لە رەمەکە سروشتییەکانی تری مرۆڤ، وەک ڕەمەکی برسی بوون و خەو،بەڵام بە تەوژمێکی هێواشتر لەوان. مرۆڤ کە ژەمێ دەخوات دوای ماوەیەک دوبارە برسی دەبێتەوە، هەروەها دوای هەر پشودان و خەوتنێک کە ماوەیەک بەسەر دەچێت دووبارە هەست بە ماندووبوون دەکات و خەویدێ، ڕەمەکی سێکسیش هەمان سیفەتی هەیە دوای هەر خامۆشکردنەوەیەکی بە ماوەیەک ، دووبارە دروستدەبێتەوە. رەمەکەکانی برسێتی و خەوهاتن پەیوەندیان بە باری فیزکی مرۆڤەوە هەیە، تێرنەکردنیشیان کاریگەری بەسەر باری فیزیکی مرۆڤەوە بەجێدەهێڵێ. کە مرۆڤێ چەند رۆژێ خۆراک نەخوات، یان نەخەوێ راستەوخۆ ئەنجام و کاریگەرییەکەی بە جەستەیەوە دیاردەبێ و هەست بە لاوازی و داهێزرانی دەکەی. بەڵام رەمەکی سێکس پەیوەندی بە باری دەروونی مرۆڤەوە هەیە. لەبەرئەوەی کە ئەم رەمەکە تەوژمێکی هێواشتری لە رەمەکەکانی تر هەیە کاریگەرییەکەی بە چەند ڕۆژ و مانگ نییە، بەڵکە درێژترە. تێرنەکردنی ئەم رەمەکە، واتە چەپاندنی، کاریگەری لەسەر باری دەروونی مرۆڤە چەپاوەکەوە هەیە و بە شێوەی بارودۆخی نائاسایی دەروونییەوە دەکەوێتەڕوو.

"ڕەفتاری سێکسی لە لای ژن و پیاو لەسەر ئاوێتەیەک لە کارکردەی دەرەکی و ناوەکی دەوەستێت، ناوەکییەکان بریتین لە هۆرمۆنەکان و میکانیزمەکانی مێشک، دەرەکییەکان کارتێکردنەکانی ژینگەن "(٢) . بەشێکی گرنگی پێکهاتنی وزەی سێکسی لای مرۆڤ بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی لەشی مرۆڤ ئەنجامی دەدات. دەردانی رادە و بڕی ئەو هۆرمۆنانە بڕیاردەرن لە ڕادە و بڕی وزەی سێکسی و پاشانیش ڕەفتاری سێکسی لای مرۆڤ. "جووتە گونی نێرینە، جگە لە دەردانی تۆماو بڕێکی زۆر هۆرمۆنی(ئەندرۆجین)، کە هۆرمۆنێکی نێرانەیە و بڕێکی کەمیش هۆرمۆنی (ئەسترۆجین) کە هۆرمۆنێکی مێیانەیە، دەردەدات. لە پێش تەمەنی باڵقبوون دەردانی ئەم هۆرمۆنانە زۆر کەمن، بەڵام پاش تەمەنی پێگەیشتن، دەردانی هۆرمۆنی ئەندرۆجین لای نێرینەی مرۆڤ بە ڕێژەیەکی بەرچاو زیاددەکات، کە ئەمەش نەک تەنها سیفەتە سێکسییەکانی چالاکدەکاتەوە، بەڵکە دەبێتە هۆی زیادکردنی ئارەزووی زایندی و وزەی سێکسی. هەر بە هەمانشێوە، ڕەفتاری سێکسی لای مێینە کارتێکراوی هۆرمۆنەکانە. ئەگەرچی پەیوەندییەکە لای مێینە ئاڵۆزترە. چالاکی سێکسی لای مێ و دەرکەوتنی سیفەتە سێکسییەکانی لە تەمەنی پێگەیشتنەوە، کە یەکەمین مەهەکی مانگانەی، العادە الشهریە، دەستپێدەکات، زیاد دەکات . سەرچاوەی دەردانی ئەم هۆرمۆنەش لە هێلکەدانی مێینەیە. بڕێکی زۆر هۆرمۆنی مێینە(ئەسترۆجین) دەردەدات و بڕێکی کەمیش هۆرمۆنی (ئەندرۆجین)ی نێرانە دەردات. هۆرمۆنی ئەسترۆجین زێی (رحم) ی ژن ئامادە دەکات بۆ داچاندنی هێلکۆکە تێیدا، کە ئەم پرۆسەیەش خۆی دەبێتە هۆی وروژاندی ئارەزووی سێکسی لای ژن."(٣) بە تاقیکردنەوەش دەرکەوتووە کە دەرهێنانی سەرچاوەی ئەو هۆرمۆنانە لە لەشی مرۆڤ و بەڵکە لای گیانلەبەرانی تریش دەبێتە هۆی نەمانی وزە و ئارەزووی سێکسی و نەمانی ڕەفتاری سێکسی لایان. هۆرمۆنەکان کاریگەرن لە پرۆسەی سێکسی و ژیانی سێکسی مرۆڤدا، بەڵام کۆئەندامی دەمار و مێشکیش لەم پرۆسەیەدا ڕۆڵێکی بناغەیی دەگێڕن. " کۆئەندامی دەمار بناغەی فیزیۆلۆژی یەکەمە بۆ پاڵپێوەنانی سێکسی، چوار میکانیزمی دەماری هەن کە پەیوەندییان بە چالاکی سێکسییەوە هەیە، وەرگرە هەستییەکان، کاردانەوە تایبەتییەکانی مۆخی بڕبڕەی پشت، تەواوکەرە تایبەتییەکانی هێپۆثالامۆس و کارتێکردنەکانی توێکڵی مێشک."(٤)

ژینگە و دەوروبەریش لە کارکردە دەرەکییەکانن، کە پەیوەندی بە ڕەفتاری سێکسییەوە پەیدا دەکەن و کارتێکەر و کارتێکراوی دەبن. لە کۆمەڵگا نەریتییەکاندا، گرنگی زۆر بە هۆکارە دەرەکییەکان دەدرێ و هەوڵی کۆنترۆڵکردنی ئەو هۆکارانە دەدرێ . بۆ نموونە بۆ ڕێگەگرتن لە پەیوەندی ژن و پیاو، نەریتی جیاکردنەوەی ژن و پیاو لە شوێنە گشتییەکان باوە. لە وڵاتێکی وەکو ئێراندا لە سەرەتای ساڵانی هەشتادا هەوڵی جیاکردنەوەی ئامرازەکانی گواستنەوەی ژن و پیاویش درا، پاسی تایبەت بە ژن و تایبەت بە پیاو تەرخانکران بۆ گواستنەوەی هاوڵاتییان بۆ ماڵ و کارەکانی خۆیان، بەڵام سەری نەگرت و نەتوانرا بکرێ بە نەریت و بسەپێنرێ و ناچاربوون دەستی لێهەڵگرن.

چەپاندنی وزەی سێکسی

مرۆڤ لە قۆناغی هەرزەکاریدا زۆرترین وزەی سێکسی لا دروستدەبێت، کە پەیوەندی بە گەشەسەندنی خێرای لەش و هۆرمۆنەکانەوە هەیە . رەهاکردنی وزەی سێکسی ، یان چەپاندنی ئەو کاریگەرییە پۆزەتیف یان نێگەتیڤەی دەبێ کە لە سەرەوە ئاماژەمان پێکرد. شێوە سروشتییەکەی ئەو رەهاکردنە لە پەیوەندی نێوان نێر و مێدا دابیندەبێ. ڕێگەگرتن لەو پەیوەندییە سروشتییە، واتای چەپاندنی ئەو وزەیە دەگەیەنێ، کە ئاکامی دەروونی نێگەتیڤ بەدەستەوە دەدات. " گرنگی پێویستی سێکسی و هەوڵدان بۆ رەهاکردن و قایلکردنی، کاریگەرییەکی مەزنی هەیە لە پرۆسەی گەشەسەندنی کەسایەتیدا و کامڵبوونی کەسایەتی و بەهێزکردنی باری دەروونی و شێوازی ژیان و ڕەفتاری کۆمەڵایەتیدا ."(٥)

لە کۆمەڵگا ئازادەکاندا بە شێوەیەکی گشتی بواری رەهاکردنی ئەم وزەیە بە شێوە سرووشتیەکەی لەبارە و پەیوەندی هاوبەشی نێوان کوڕ و کچ پەیوەستە بە بڕیاردانی تاکەکان خۆیانەوە. بەڵام لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا لەبەر لەبارنەبوونی بواری رەهاکردنی ئەم وزەیە بەهۆی ئابلۆقەی نەریت و بڕیاردانی کۆمەڵگا بۆ تاک، ئەم وزەیە دەچەپێندرێت و ، ئەو وزە کەڵەکەبووە چەپاوە بە شێوازێکی نا سروشتی بەکاردەبرێ، وەک تەنیا بواری رەهاکردن. بۆ نمونە شێوازی خود وروژاندن. کوڕوکچی کۆمەڵگا نائازادەکان لەبەر قەدەغە بوونی پەیوەندیکردنیان لەگەڵ یەکتردا پەنا دەبەنە بەر وروژاندنی خود بە ڕێگەی دەستپەڕ و خەون و خەیاڵی سێکسی ، کە بەهۆی تێڕوانینە ئایینییەکەوەیە بە " شەیتانی بوون" ی ناو دەبەن. ئەم جۆرە ڕەفتارە سێکسییانەش ئەگەرچی پێویستی فیزیکی لەش تا رادەیەک تێر دەکە، بەڵام بە پێی شیکردنەوە زانستییەکان رێگەیەکی ئاسایی نین بۆ رەهاکردنی وزەی سێکسی مرۆڤ و بە لادانی سێکسی ناودەبرێن، کە لە درێژەی باسەکەدا دێینەوە سەریان و روونتر باسیان لێوەدەکەین.

پێویستییە دەروونییەکانی مرۆڤ هەوڵدەدەن پارسەنگی دەروونی تاک بە تەواوی ڕاگرن و بپارێزن ئەویش بە تێرکردنی پێویستیە کۆمەڵایەتیەکان و تاکیەکان، وەک بایەخدانی کۆمەڵایەتی و پێویستی پێگەیاندنی خود و پێویستی ئاسایش و پێویستی سێکسی.

پێویستییە دەروونییەکانی مرۆڤ بۆ پارسەنگهێشتنەوەی باری دەروونی تاک و راگرتنیان بە شێوەیەکی ئاسایی، پێویستییان بە دابینکردن و تێرکردنی چوار پێویستی هەیە، کە ئەمانەن:

١- پێویستییە کۆمەڵایەتییەکان و دابینکردنی بایەخێکی کۆمەڵایەتی.

٢- پێویستییە تاکییەکان: دابینکردنی پێویستییە ڕۆحییەکانی تاک و خە و خۆراک و پێگەیاندنی خود.

٣- پێویستی ئاسایش: هەبوونی کەش و بارودۆخێکی ئارام بۆ تاک.

٤- پێویستی سێکسی: دابینکردن و رەهابوونی وزەی سێکسی بە رێگەی سروشتی.(٦)

کەموکوڕی لە هەر یەکێک لەو پێویستییانە بۆ تاک، ناهاوسەنگییەک دروستدەکات، هەر یەکەیان لێکۆڵینەوەی شیاو هەڵدەگرن، بەڵام لەبەر تایبەتبوونی ئەم بابەتە بە سێکسەوە، زیاتر لەو پێویستییە دەکۆڵینەوە.

لەبەر نەبوون و دابینەکردنی پێویستییە دەروونییەکان و چەپاندنی زۆربەیان، لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا هەست بە لاسەنگیەکی دەروونی زۆربەی تاکەکانی دەکرێ. لەو کۆمەڵگا نائازادانەی کە داب و نەریت و ڕێساکان، نرخاندنە کۆمەڵایەتیەکان دەستنیشان دەکەن. پێوەرێکی دۆگمایانە بۆ رەوشت و باوەڕ دروستدەبێ. سێکس و چۆنێتی مامەڵەکردن لەگەڵیدا دەبێتە پێوەرێک بۆ نرخاندنی مرۆڤی باش و خراپ. لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا مرۆڤی ئازاد دروستنابێ، یان ئەگەر دروستیش بوو نە بایەخێکی کۆمەڵایەتی هەیە و نە دەشتوانێ لە ناو گەمارۆی نەریت و ئەو پێوەرە دۆگمایانەدا هەوڵ بۆ پێگەیاندنی خودی خۆی بدات. جگە لەوەش لە ئەتمۆسفێرێکی گەمارۆدراودا دەژی و هەست بە دڵنیایی و ئاسایش ناکات.

چونکە ڕێگەی " شووکردن و ژنهێنان " تاقە بواری رەهاکردنی ئەو وزە سێکسییەیە، کچ و کوڕی کۆمەڵگا نائازادەکان وزەی زایەنییان لە ڕۆژی دروستبوونی وزەکەوە تا ڕۆژی شووکردن یان ژنهێنان دەچەپێنن، یان بە رێگەی خۆوروژاندن رەهای دەکەن.

زانا دەروونییەکان پێیان وایە خۆ وروژاندنی کچان بەو شێوە نهێنیە و رەحەتبوونیان لەو ڕەمەکە سێکسیە کارێکی دروست و تەندروستیە بۆ پێگەیشتن و دۆزینەوەی چێژی سێکسی و شارەزابوون لەو ڕەمەکە. بەڵام زیادەڕۆیی لەو کاری خۆوروژاندنە لایەنی خراپیشی هەیە ، یەکێک لەوانە ڕێگەگرتنە لە بەجێهێشتنی ئەو قۆناغە بۆ قۆناغی پێگەیشتن کە دەبێ لەگەڵ پیاودا ئەنجامیبدات "لە ژیانی هاوسەرێتیدا"، واتە ماوەیەکی زیاتر لەو قۆناغەدا دەمێنێتەوە و هەستدەکات پەیوەندی پیاو نایگەیەنێتە ئەو حاڵەتی ڕازیبوونی سێکسیەی کە لە خەون و خەیاڵە سێکسیەکاندا پێی گەیشتوە و بەوەش توشی ساردی سێکسی دەبێت.(٧)

بێگومان لە کۆمەڵگا دواکەوتوەکاندا کە سێکس یەکێکە لە تابوەکان و ژن و پیاو ناتوانن لە ڕێگەی سروشتیەوە ئەو وزەیە ڕەها بکەن، قۆناغی خەون و خەیاڵی سێکسی و خۆوروژاندن درێژە دەکێشێ و ئەمەش وا دەکات قۆناغی پێگەیشتن دوابکەوێ و ئەو زیادەڕۆییەش کە لەبواری خۆوروژاندندا دەکرێت دەبێتە هۆی ساردی یان بێتوانایی سێکسی لای زۆر لە ژنان لە ژیانی هاوسەرێتیدا، کە ئەمەش دەبێتە هۆی شاڵاوهێنانی شەپۆلی خاکەساری بۆ سەر ئەو جۆرە ژنانە.

هەر بە هۆی ئەو چەپاندنە نائاساییەی کۆمەڵگا، مرۆڤی کۆمەڵگا نائازادەکان توشی دەیان لادانی سێکسی دەبن، وەکو هەتیوبازی ، حیزیی، پانپانۆکێ ، ئاژەڵبازی و منداڵبازی و هتد. بێگومان لە کۆمەڵگا ئازادەکانیشدا ئەو دیاردەگەلە هەن بەڵام هۆکارەکانیان جیاوازن، بەڵام لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا، لەبەر لێکنەدانەوەی هۆکارەکانی ئەو دیاردانە و هەوڵدانی شاردنەوە و داپۆشینی ئەو مەسەلانە لەبەر رای گشتی خەڵک، هۆکارەکانیشی بە شاراوەیی دەمێننەوە و ناخرێنە روو. لەو کۆمەڵگانەدا مرۆڤ بەو باس و زانیارییانە نامۆن .

بێگومان هەمیشە بەشی ژنان لە زەبروزەنگی کۆمەڵدا بۆ چەپاندنی ئارەزوی سێکسی دوو هێندەی پیاو بووە...ئەمەش هۆکاری خۆی هەیە و من لە بەشی ئایین و ئەفسانەی ئادەم و حەوادا باسم کردوە.

سێکس لە ڕوانگەی کۆمەڵگای دایکسالاری و کۆمەڵگاکانی پێش مێژوو

لە کۆمەڵگای دایکسالاریدا ئایینی جۆراوجۆری کۆن و خواوەندی هەمەجۆر هەبوە، هیچ کاتێ ئەو خواوەندانە بە تەنها پیاو نەبوونە، بەڵکە خواوەندی ژنیشیان هەبووە، ئەو ئایینانە بە هیچ شێوەیەکی وەک ئێستا ئافرەتیان لە پیاو بە کەمتر نەزانیوە و وەک یەک تەماشایان کردوون، ڕێزی زۆریشیان

هەبووە بۆ سێکس، زۆربەی خواوەندەکان ژن بوون و هێمای باران و سەوزی و پیت و بەرەکەت بوون، وەک خواوەند بالیزم Balism، خواوەند ئەستەرەیت Astrate، خواوەند ماگنا Magna، خواوەند ئیزیس Esis .(٨)

ئافرەت سیمبۆلی سروشت و جوانی و پیت بووە لای مرۆڤی کۆن و ڕێزی لێگیراوە، هەمیشە سیفەتی منداڵبوون و بەرهەمهێنانی ئەوە بووەتە هۆی ئەوەی لە پلەیەکی بەرزدا دابنرێت و وەکو خوڵقێنەری ژیان تێی بڕوانن، منداڵیش گەڕاوەتەوە بۆ دایک و ڕەگەماش بۆ کچ ماوەتەوە، پاشاکان دوای مردنیان دەسەڵاتیان بۆ کچەکانیان بووە.

سەبارەت بە کوردستانیش" لە یەکێک لە جێنشینە هەرەکۆنەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ـ چەرمۆ ـ کە دەکەوێتە باشووری کوردستان ـ نزیک شاری چەمچەماڵ ـ بتی بچووکی لە قوڕ دروستکراو دۆزراونەتەوە کە بۆ پەرستن بەکارهاتوون. ئەم بتانە شێوەی ئافرەتیان هەبووە، بۆیە ئەمانە بە رای زانایان دەبێ خواوەندی دایک بووبن و سەر بە کلتووری چەرخی نیۆلیتین. خواوەندی دایک پەیوەندی بە پەرستنی خاک و پیت و بەرەکەتەوە هەبوو. کە لەنێو میللەتانی ئەو چەرخەدا باو بوە بەو شەعایر و سەرمۆنیا ئایینیانەی بۆ بەرێوەبردنی کاروباری کشتوکاڵی ئەنجام دەدران. لە وڵاتی میدییەکاندا کە کوردستانی ئێستایە، لە ئایینی زەردەشتیدا لەپاڵ خودای تاک و تەنهاکە (ئاهورا- مەزدا)یان پێی وتووە، خوای تریش هەبوون، وەکو، میترا، خوای ڕۆژ و پەیمان و ڕزگار بوون، ئاناهیتا خوای ئاوەکان و بەپیتی و منداڵبوون."(٩) هەر لە میسیۆپۆتامیادا، لە سەردەمی سۆمەرییەکاندا خواوەندی دایک پەرستراوە. خواوەندی دایک لە پەرستگاکاندا پیرۆز بووە و پەرستراوە. خواوەندی دایک و هاوجوتەکەی پاشان بە ناوی ئینانا و تەموزەوە ناسران.(١٠) عەرەبەکانیش لە نیمچە دورگەی عەرەبدا ، لە پێش هاتنی ئیسلام بتیان دەپەرست و لە گرنگترین بتەکانیشیان(مەنات و لات و عوزە) بووە کە لە شێوەی ئافرەت دروست کراون، کە وشەی(مەنات)ی بابلی مانای(کچی خواوەند) دەدات."(١١)

شێواندنی دیمەنی ئافرەت و سێکس لە دوای کۆتایی دەسەڵاتی کۆمەڵگای دایکسالاری دەستیپێکرد، یەکەم ئایینی ئاسمانی داهێنراو بە ئەفسانەی ئادەم و حەوا پلەی ئافرەت هێنرایە خوارەوە و لە خواوەندی جوانی و پیت و فەڕەوە ، لەسیمبۆلی سروشت و ژیانەوە داگیرا بۆ پەراسویەک لە پەراسوەکانی ئادەمی پیاو.

وا من لە خوارەوە ئەفسانەی ئادەم و حەوا شی دەکەمەوە و ماناو مەبەستە شاراوە و نهێنیەکانی دەخەمە ڕوو، ئەو مەبەستانەی کە داهێنەرەکانی پیاو بوون و ئامانجیان سووککردنی ئافرەت و ناشیرین کردنی سێکس بوو ، مەخابن ئەوان مەبەستەکەیان پێکا ، تێڕوانینێکی ئایینیانەیان سەبارەت بە سێکس و ڕەفتارەکانی مرۆڤ سەپاند. ئیتیک و مۆراڵ، نرخاندنە ڕەوشتییەکانی مرۆڤ بوونە نرخاندنێکی ئایینی . لە هەندێ لە کۆمەڵگاکانی دنیادا ئەم بۆچوون و تێڕوانینانە گۆڕانکارییان بەسەردا هات و بە زیاتر سەپاندنی تێڕوانینی زانستی بۆ دیاردەکان ، تێڕوانینە ئایینی و نەریتییەکان لەقبوون و تا رادەی کۆتاپێهاتن لە هەندێ کۆمەڵگای مۆدێرندا . بەڵام لە کۆمەڵگاکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا هێشتاش هەمان تێڕوانین سەپاوە و ڕەفتارەکانی مرۆڤی پێ دەنرخێنرێ.

ئایین و ئەفسانەی ئادەم و حەوا

بۆ بڵند کردنی پلەی پیاو ئادەم و داگرتنی پلەی ژن حەوا، موسای پێغەمبەری ئایینی جوو ئەفسانەی ئادەم و حەوای داهێناو مەبەستەکەشی پێکا. من لە ئینجیلەوە(١٢) دەقی ئەفسانەی ئادەم و حەوام وەرگرتووە و وەرمگێڕاوەتە کوردی و بۆچوونی خۆمیان لەسەر دەردەبڕم. بێگومان دەتوانرێ لە دەقە ئەفسانەییەکانی ئاییندا کۆمەڵێ کۆد و هێما بدۆزرێتەوە کە مەبەستی بێژەرەکەی بخاتەڕوو. من لێرەدا بە پێی لێکدانەوەی خۆم بۆ ئەو کۆدانە و سوودوەرگرتن لە ئەزموونی کەسانی تر لەم بوارەدا،

هەوڵی کردنەوەی هەندێ لە کۆدەکانی ئەفسانەی ئادەم و حەوا ئەدەم کە لە هەرسێ ئایینە ئاسمانییەکەدا هاتووە و جگە لە جیاوازییەکی کەم لە نێوان هەرسێ دەقەکە، واتە دەقەکانی تەورات و ئینجیل و قورئان، لە چیرۆکی بووندا، بۆ نموونە لە قورئاندا درەختە حەرامەکەی کە ئادەم و حەوا لێی دەخۆن دارسێو نیە، لە جیاتی ماریش کە گوایە حەوای فریوداوە لەبەری دارەکە بخوات، لە قورئاندا شەیتان ئەو کارە دەکات.

(خوا ئادەمی لە بەهەشتی بەریندا دانا تا دڵشادی بکا و ئاگاداری بێ، خوا فەرمانی بە خواوەند ئادەم دا و وتی: هەرچی کە دەتەوێ لە درەختەکانی بەهەشت بخۆ، بەڵام هەرگیز لە درەختی زانینی خێر و شەڕ نەخۆی چونکە کاتێ ئەوە بکەی دەمری)

کۆدەکان: ئادەم: پیاو، حەوا :ژن، بەهەشت: سروشت، درەختی زانینی خێر و شەڕ: سێکس.

لەم دەقەدا پەیامبەری جوو بە نەوەی ئیسرائیلی ڕاگەیاندووە و مەبەستی بووە بڵێت پیاو، ئادەم، یەکەم بونەوەر بووە کە هاتبێتە کایەوە و لە لایەن خواوە ئازادکراوە لە هەموو دیاردەکانی سرووشت (بەهەشت) سوود وەرگرێ جگە لە سێکسکردن، درەختی خێروشەڕ، چونکە سێکسکردن یەکێکە لە تابووەکانی خوا، لەو دەقەدا ئارەزووی سێکس هێندە ترسناک کراوەتەوە کە دەرەنجامەکەی مردنە، مەبەست لەو مردنەش دامرکاندنەوەی شەهوەتی سێکسیە. سزای دامرکاندنەوەی ئارەزووی سێکسی مردنە.

(ئینجا خوا وتی: چاکنییە ئادەم بە تەنها بمێنێتەوە، هاوڕێیەکی لە شێوەی خۆی بۆ دروست دەکەم. خوا لە قوڕ هەموو جۆرە دڕندەیەکی دەشتی و باڵندەی بۆشایی دروستکرد و بۆ ئادەمی هێنا تا ناویان لێبنێت، ئادەم ناوی بۆ هەموویان دانا و هەموو زیندەوەرەکان ئەو ناوەیان هەڵگرت، بەو جۆرە ئادەم ناوی لە هەموو باڵندەو ئاژەڵ و گاو گوێلک نا، بەڵام لەناو ئەوانەدا هاودەمێکی بۆ خۆی نەدۆزیەوە کە لە خۆی بچێت، خوا ئادەمی خستە خەوێکی قووڵەوە، ئینجا پەراسۆیەکی دەرهێنا و جێگاکەی بە گۆشت پڕکردەوە، لەو پەراسووە ئافرەتێکی دروستکرد و بۆ ئادەمی هێنا، ئادەم وتی: ئەمە ئێستا پەراسۆیەکە لە پەراسۆکانم و لە گۆشتی منە، پێیدەوترێ ئافرەت چونکە لەمن وەرگیراوە، لەبەر ئەمەیە کە پیاو واز لە دایکو باوکی دەهێنێ و بە ژنەکەیەوە دەنووسێ و دەبنە یەک جەستە، ئادەم و ژنەکەی ڕووت بوون و هیچ شەرمیان نەدەزانی.)

ئادەمی خواوەند (پیاو) لە ئایینی جوو دا دەسەڵاتێکی لە خوا گەورەتری هەیە، ئەوەتا خوا کاری بۆ دەکا و هەموو شتێ بۆ ئادەم دروستدەکات و پێیدەبەخشێ، ئادەم خۆی ناوی زیندەوەرەکان دەنێ وخاوەنی هەموویانە، چونکە بە تایبەتی بۆ ئەو دروستکراون، کەچی هێشتاش ناڕازیەو بە هیچ یەکێک لەو زیندەوەرانە ڕازینابێت بیکات بە هاودەمی خۆی! ئینجا خوا لە پەراسوویەکی - کە بەشێکی بچووکی جەستەیەتی - ئافرەتێکی بۆ دروست دەکات و ئادەم پێی ڕازی دەبێ چونکە بەشێکە لە خۆی - پاشکۆیەتی. پەراسوو لێرەدا هێمایەکی زەقە بۆ پاشکۆیەتی ژن. لێرەدا بەخشینی پلەبەرزێتی بە پیاو و دانی پلەنزمێتی بە ژن بە ئاشکرا دەبینرێ.

با سەرنجتان بەرەو خاڵێکی گرنگ ڕابکێشم ئەویش لەبارەی بۆچوونەکەی ئادەمەوەیە کە دەڵێت: لەبەر ئەوەیە کە پیاو واز لە دایک و باوکی دەهێنێت و بە ژنەکەیەوە دەنوسێت. ئادەم کە یەکەم بوونەوەری خوایە و لە بەهەشتدا دەژی و هێشتا هاودەمیشی نەبووەو بەهیچ شێوەیەک جنسی نەکردووە چوزانێ پیاو واز لە دایک و باوک دەهێنێ و بە ژنەکەیەوە دەنوسێ؟ خۆ ئەو یەکەم بوونەوەری زیندوو بوو نە دایکی هەبوو نە باب بەڵکە ئەو خۆی بە بابی ئادەمیزاد ناوزەدکراوە! لێرەدا گومانێ سەبارەت بە دەقەکە و بێژەری دەقەکە و مەبەستی دەقەکە دروست دەبێ!

ئەو دەقە سیفەتی پاشکۆیەتی بە ئافرەت بەخشی و سیفەتی خواوەندیشی بە پیاو بەخشی، ئادەم خاوەنی گشت زیندەوەرو سرووشت و دیاردەکانە، گشت دیاردەکان و سرووشت پێش ئەوەی ژن درووستبووبێ بۆ پیاو درووستکراون، بەڵکو خودی ژنیش بۆ پیاو دروستکرا و تەنها بۆ ڕەواندنەوەی تەنیایی ئادەم، چونکە بە پێی خودی دەقەکە چونکە ئادەم بە زیندەوەرەکانی تر رازی نەبووە بیکات بە

هاودەمی خۆی، ژنی بۆ دروستکرا. واتە ئەگەر ئادەم بە زیندەوەرێکی تر ڕازی ببوایە ئەوە هەر پێویستی نەدەکرد ژن دروستبکرێ!
(مار کە مەکربازترین دڕندەی دەشتایی بوو کە خوا دروستیکردبوو لە ئافرەتی پرسی: ڕاستە خوا فەرمانی پێکردوون لە هیچ درەختێکی بەهەشت نەخۆن؟ ئافرەت وەڵامیدایەوە: دەتوانین لە هەموو درەختەکانی بەهەشت بخۆین جگە لە بەری ئەو درەختەی کە لە ناوەڕاستیدایە، خوا وتی لێیمەخۆن و دەستی لێمەدەن تا نەمرن. مار بە ئافرەتی وت: نامرن، بەڵام خوا دەزانێ ئەگەر لە بەری ئەو دارە بخۆن چاوتان دەکرێتەوەو وەکو ئەوتان لێدێ و دەتوانن خێرو شەڕ لەیەکتر جیاکەنەوە. کاتێ ئافرەت زانی درەختەکە بەلەزەتە بۆ خواردن و سەرنج ڕاکێشە بۆ سەیرکردن، لە بەرەکەی کردەوەو خواردی، ئینجا دایە مێردەکەی و ئەویش لەگەڵیدا خواردی، یەکسەر چاویان کرایەوە و دەرکیان کرد کە ئەوان ڕووتن، لەگەڵای دار بەرگیان بۆ خۆیان کرد، ئینجا ژن و مێردەکە گوێیان لە دەنگی خوا بوو کە لەگەڵ هەڵکردنی سرووەی بەیانیدا لە بەهەشت پیاسەی دەکرد، خۆیان لەنێوان دارەکانی بەهەشتدا لە خوا شاردەوە، خوا ئادەمی بانگکرد: تۆ لە کوێی؟ وەڵامی دایەوە: گوێم لە دەنگت بوو لە ترسی تۆ خۆم شاردەوە چونکە من ڕووتم. پرسی: کێ پێی وتی تۆ ڕووتی؟ ئایا لە بەری ئەو دارەت خوارد کە لێم قەدەغە کردبووی؟ ئادەم وەڵامی دایەوە: ئەو ژنەی کە کردت بە هاودەمم ئەو بەری درەختەکەی دامێ و خواردم . خوا لە ئافرەتی پرسی: چیت کرد؟ وەڵامی دایەوە مار هانیدام و خواردم. خوا بە ماری وت: چونکە ئەم کارەت کرد نەفرەتت لێ بێ لە نێوان هەموو دڕندە دەشتیەکاندا، لەسەر زگ بخشێیت و هەموو ژیانت هەر خۆڵ بخۆیت، دوژمنایەتیەکی هەمیشەییش لە نێوانی تۆ و ئافرەتدا هەبێ، هەروەها لە نێوان نەوەکانیشتاندا، ئەو سەرت پانکاتەوە و تۆش بە پاشەڵی پێیەوە بدەی.)
کۆدەکانی ئەم بەشەی دەقەکە: مار هێمایە بۆ ئارەزووی جنسی، درەختەکەی ناوەڕاستی بەهەشت: ئەندامی جنسی ژن و پیاوە، لەززەتی بەری دارەکە هێمایە بۆ چێژی جنس.
دەقەکانی ئایینی جوو هەر بەوەشەوە نەوەستان کە ژن بکەنە پاشکۆی پیاو و لە خاوەندارێتی بێبەشی بکات بەڵکو هۆیەکی دۆزیەوە بۆ تاوانبارکردنی و سزادانی ژنی تاقە پەراسووی ئادەم کە بە قسەی مار - وروژێنەری ئارەزووی جنس - ی کرد و بەری درەختی خێروشەڕ -پرۆسەی جنسی - خوارد و داشی بە مێردەکەی.

بە لێکدانەوەی من و بە گریمانی ڕاستی شیکردنەوەی کۆدەکان، بە پێی ئەم دەقە ژن دۆزەرەوەی چێژی سێکسیی بووە و یەکەمجار بە تەنیا تاقیکردۆتەوە و دوایش لەگەڵ پیاوداپێکەوە ئەنجامیانداوە (کاتێ ئافرەت زانی درەختەکە بەلەزەتە بۆ خواردن و سەرنج ڕاکێشە بۆ سەیرکردن، لە بەرەکەی کردەوە و خواردی، ئینجا دایە مێردەکەی و ئەویش لەگەڵیدا خواردی)، لە دوای ئەنجامدانی ئەم پرۆسەیە ژن و پیاو چاویان کرایەوە و وەکو خوایان لێهات و دەرکیان بە دەوروبەری خۆیانکرد. ئەمە خۆی گرنگی پرۆسەی سێکسی دەخاتە ڕوو بۆ گەشەسەندنی کەسایەتی مرۆڤ کە زانستی دەروونناسیش بە وردی شیکردۆتەوە. ئادەم و حەوا دوای خواردنی بەری ئەو دارە دەرکیان چالاک بووەوە و کەوتە پشکنین و لێکۆڵینەوە لە خود و دەوروبەر و بیرکردنەوە لە داهێنان (یەکسەر چاویان کرایەوەو دەرکیان کرد کە ئەوان ڕووتن، لەگەڵای دار بەرگیان بۆ خۆیان کرد) ، چاوکرانەوە هێمایە بۆ هوشیاربوونەوە، دەرککردن هێمایە بۆ گەشەسەندنی کەسایەتی و دروستکردنی بەرگ هێمایە بۆ داهێنان.
ژن کە دۆزەرەوەی چێژی جنسییە بە پێی ئەم دەقە و جنسیش تابووە(هەرگیز لە درەختی زانینی خێر و شەڕ نەخۆی)، کەواتە سزای ئەو یاساشکێنییە دەبێ ئاراستەی ژن بکرێ . ژن لێرەدا هەم وەکو فریودراو و هەمیش وەکو فریودەر پیشاندەدرێ، مار ژنی فریوداوە و ژنیش پیاوی فریوداوە.
لێرەدا مەبەست لە هەڵخەڵەتاندنی ژن لە لایەن مارەوە لاواز پیشاندانی کەسایەتی ژنە، گوایە ژن زیاتر بە وروژێنەرە جنسییەکان کارتێکراو دەبێ. گفتوگۆی مارو ژن ئەوە دەردەخات کە ژن دۆزەرەوەی ئەو چێژە جنسییەیە کە خوا تابووی کردووەو لە نەمرییەوە مرۆڤی بەرەو مردن برد .

چونکە جنس لە ریزی تابووەکانە و مرۆڤی پێ گوناهبار دەبێ و لە نەمرییەوە کە ڕەمزی بێگوناهییە بەرەو مردن کە هێمای گوناهبارییە دەبات. بۆ ئەم گوناهەش پیاو بکەر نیە، ژن بکەر و پیاو کارپێکراوە. کە ئەمەش هۆیەک دەدات بە دەستەوە بۆ سزادانی ئەو نەک پیاو. خۆشاردنەوەی ئادەم و حەوا لەبەر ڕووتبوونیان ئەوەی گەیاندووە کە ئەندامی جنسی ژن و پیاو مایەی شەرمەزارییە و پێویستە داپۆشرێ. لێرەدا کردنی ئەندامی جنسی ژن و پیاوە نەک هەر بە تابوو، بەڵکە بەمایەی شەرمەزاری و نەنگی بۆ مرۆڤ، تێڕوانینێکی ئایینی تا ئەمڕۆش سەپاوە.

سێکس تابووە، شکاندنی تابووش گوناهە. ئادەم یەکسەر گوناهەکە ـ سێکسکردن ـ لەسەر خۆی لا دەبا و ژنەکەی توش دەکات، کە ئەمەش بێوەفایی ئادەم دەگەیەنێ بەرامبەر بە حەوای هاودەمی. کارێ کە هەردووکیان بە جووتە ئەنجامیاندا ئادەم خۆی لێ دەرباز کرد و خواش یەکسەر سزای ژن و ماری دا. ئادەم تاقەرێگەی بەرگریکردن لەخۆی لەبەرامبەر خوادا خۆدەربازکردنە بە رێگەی پێوەلکاندنی گوناهەکە بە ژنەوە، لەبەرامبەر ئەمەشدا ژن دانی پێدادەنێ کە وروژێنەری جنسی هۆکار بووە لە ئەنجامدانیدا(مار هانی دام و خواردم) لە بەرامبەر خوادا حەوا راستگۆتر و بێباک و بوێرانەتر دواوە.

خوا لە سزای ئەو گوناهەدا دوژمنایەتییەکی هەمیشەیی خستە نێوان ژن و مارەوە، وروژێنەری جنسی و ژن. ئەو تێڕوانینە ئایینییەی کە ئەم دەقە دروستکەریەتی بووە هۆی ئەوەی لە کۆمەڵگادا بەهۆی سێکسەوە ژن لە کاری کۆمەڵایەتی و ژیانی ئابووری و بوارەکانی تردا دووربکرێتەوە. ئەو دوژمنایەتییەی کە ئایین مەبەستی بوو لەناو کۆمەڵگای باوکسالاریدا دروست بوو. سزای خوا بۆ ماریش ئەوەبووە لەسەر سک بخشێ و خۆڵ بخوا، واتە غەریزەی جنسی بە تابوویی بمێنێتەوە، بەو هۆیەشەوە هەرگیز خامۆشنەبێ و دانەمرکێتەوە.

(ئینجا خوا بە ئافرەتی وت: زیاتر و زیاتر ژانت هەبێ و بە ژانێکی زۆرەوە منداڵت ببێ، هەمیشە تامەزرۆی مێردەکەت بی و ئەویش داگیرت بکات. بە ئادەمی وت: چونکە بە قسەی ژنەکەتت کرد و بەری ئەو دارەت خوارد کە لێم قەدەغە کردبووی زەوی بە هۆی تۆوە نەفرەتی لێبێ و بە ماندوێتییەوە هەموو ژیانت بەسەربەری و درک و داڵت بۆ بڕوێ و تۆش گیای کێڵگە بخۆی، بە ئارەقی ناوچەوانت ژیانت دابین بکەیت تا ڕابێی لەسەر زەوی، لە خۆڵ وەرگیراوی و بۆ خۆڵ دەگەڕێیتەوە.)

سزاکانی خوا بۆ ژن لە ئەنجامی شکاندنی تابووی خوا- مومارەسەکردنی جنس لەگەڵ ئادەم ـ پیاو- دا بووە. ئەم سزایانەی خوارەوە لە دوای کردنەوەی کۆدەکانی تێکستەکە دەردەکەوێ:

١ـ کردنی بە دوژمنی مار: کە ژن دۆزەرەوە و وروژێنەری سێکس بێ و سێکسیش تابووکراوە لەلایەن خواوە، کەواتە شکێنەری تابوو نەفرەتلێکراوی خوایە. لەم پەیوەندییەدا ژن دەبێتە نەفرەتلێکراوی خوا. بێگومان نەفرەتلێکراوانی خوا لەبەرچاوی مرۆڤی ئاییندااردا دزێون و خۆشناویستترین. لە کۆمەڵگای باوکسالاریدا بە گشتی و لە ناو ئاینپەروارندا بە تایبەتی ئەم دزێوییە بە کەسایەتی ژن رەوابینراوە و کاری لەسەرکراوە بۆ ئەوەی لەناو کولتووری کۆمەڵگا نەریەتییەکاندا جێگیر بکرێ و وێنەی ژن لەسەر ئەو تێڕوانینە چەواشەیە بنیادبنرێ و بە کۆمەڵگا بناسێنرێ.

٢ـ (زیاتر و زیاتر ژانت هەبێ و بە ژانێکی زۆرەوە منداڵت ببێ): کە ژان و ئازاری منداڵبوون کرابێتە سزایەک لەلایەن خواوە بۆژن ، هاندەرێکە بۆئەوەی منداڵدانی ژن بکرێتە هۆیەک بۆ کەم نرخاندن و پلەخواری ژن. بەهەمان شێوە منداڵدانی ئافرەت بکرێتە هۆیەک بۆ بێئەرک کردن و چەوساندنەوەو ئازاردانی. کە ئەمەش لە کۆمەڵگای باوکسالاریدا سەپاوە.

٣ـ (هەمیشە تامەزرۆی مێردەکەت بی و ئەویش داگیرت بکات) : مەبەست وابەستە کردنی ژنە بە پیاوەوە، هۆگرکردنی ژنە بە پیاو. واتە خۆی خاوەنی کەسایەتی و ناسنامەی خۆی نەبێ و هەمیشە لە لایەن پیاوەوە داگیر کرابێ و کۆیلەی پیاو بێت.

سزای خوا بۆ مار ـ وزەی جنسی ـ کردنیەتی بە دوژمنی ژن (دوژمنایەتیەکی هەمیشەییش لە نێوانی تۆو ئافرەتدا هەبێ) کە ئەمە سزادانێکی دووجەمسەرییە و هاوکات سێکسیش و ژنیش دەگرێتەوە. کە لە خاڵی یەکەمدا باسم کردووە.

سزای خوا بۆ ئادەم ـ پیاوـ یەکەم بەهۆی ئەوەوە کە بە قسەی ژنەکەی کردووە (بە ئادەمی وت: چونکە بە قسەی ژنەکەتت کرد و بەری ئەو دارەت خوارد کە لێم قەدەغە کردبووی)، مەبەستیش بێبایەخکردنی قسەی ژنە. دووەمیش بەهۆی ئەوەی کە لەبەری دارەکەی خواردووە ـ سێکسی کردووەـ سزای دراوە. لەگەڵ ئەوەشدا سزاکانی خوا بۆ ئادەم شێوازێکی تری هەبووە، سزاکەش جۆرێک بووە لە پاراستنی بەرژەوەندی پیاو، سزاکانیشی ئەمانەی خوارەوە بوون:

١ـ (زەوی بە هۆی تۆوە نەفرەتی لێبێ): واتە زەوی نەفرەتلێکراو کە موڵکی ئادەمە و لە بنەڕەتدا بۆ ئادەم دروستکراوە پڕبێت لە ئاژاوەو شەڕ و جەنگ، ئەو نەفرەتەش بەهۆی ئادەمەوە لەزەوی کراوە، کەواتە ئەنجام و دەستکەوتی ئەو جەنگانەش بۆ پاراستنی بەرژەوەندی پیاو بێت.

٢ـ (بە ماندوێتییەوە هەموو ژیانت بەسەربەری): واتە ڕەنجکێش و بە ئەرک بێ. ماندووبوون لە ئەنجامی کار و ئەرکەوە دەبێ. ئادەمی خاوەن زەوی لە پێناوی مانەوەی دەسەڵاتیدا لەسەر زەوی بۆی ماندوو ببێ، ئەمەش دانپیانانێکی ترە بۆ ئەوەی کە زەوی هی پیاوە نەک هی ژن و نەک هی هەردوکیان، چونکە خوا لە تێکستەکەدا بە ڕاناوی کەسی دووەمی تاک لەگەڵ پیاودا دەدوێ: بڕوانە (بەری ئەو دارەت) (بەهۆی تۆوە) (ژیانت) (دڕک و داڵت) (تۆش) (ئارەقی ناوچەوانت).

٣ـ (دڕک و داڵت بۆ بڕوێ و تۆش گیای کێڵگە بخۆی) : واتە ئادەم ـ پیاوـ کە لە پێناوی دەسەڵاتیدا ئاژاوە دەگێڕێ و جەنگ بەرپا دەکات برسێتی و نەخۆشی و تاوان دێنێتەکایەوە لەسەر زەوی، دڕک و داڵ لێرەدا هێمایە بۆ ئەو دیاردە ترسناکانەی کە لەسەرزەویدا هەن، وەکو برسێتی و هەژاری و نەخۆشی و تاوان و هتد، کە جەنگ و کارەساتە سروشتییەکان هۆکاری سەرەکین لە هەبوونی ئەو دیاردانەدا.

٤ـ (بە ئارەقی ناوچەوانت ژیانت دابینکەیت تا ڕابێی لەسەر زەوی): ئارەقی ناوچەوان هێمایە بۆ سەربڵندی و ئەکتیڤبوونی پیاو. واتە پیاو ببێتە هێزی سەرەکی پەیداکردنی بژێوی ژیان و لەو بوارەدا ئارەق بڕێژێ. کار بکات و ژیان دابین بکات و ئەرکەکانی بەجێبگەیەنێ و سوود و بەروبوومی زەویش وەرگرێ. لە کۆمەڵگای باوکسالاریدا ڕێک ئەم بۆچوونە سەپاوە و دەسەپێنرێ، کە لە هەمو بوارەکاندا پیاو ئەکتیڤ (بەئەرک) و ژن پاسیف (بێئەرک) دەکرێ.

٥ـ (لە خۆڵ وەرگیراوی و بۆ خۆڵ دەگەڕێیتەوە): دانپیانانێکی ترە بۆ خاوەندارێی پیاو بۆ زەوی و خاک و خۆڵ ، بەڵام ژن لە پەراسوویەک وەرگیراوە لە پەراسووەکانی ئادەم واتە ئەو بە پلەی دوو دەگەڕێتەوە بۆ خاک و بە پلەی یەکەم پەیوەستە بەپیاوەوە.

(ئادەم ناوی ژنەکەی نا حەوا چونکە دایکی هەموو زیندەوەرێکە، خواش بۆ ئادەم و ژنەکەی جلێکی لە چەرم دروستکرد و پێیبەخشین، ئینجا خوا وتی: ئەوەتا مرۆڤ وەک یەکێک لە ئێمەی لێهات و خێر و شەڕ لە یەکتر دەکاتەوە، ڕەنگە دەست درێژکات و لەبەری داری ژیان بخوات و تا هەتایە بژی، لە بەهەشت دەریکرد تا زەوی ئاوەدان بکاتەوە کە لە خۆڵەکەی دروستکرا، ئاوا خوا مرۆڤی لە بەهەشتی بەرین دەرکرد، فریشتەی بە شیرێکی ئاگرینەوە لە ڕۆژهەڵاتی بەهەشت کردە پاسەوانی ئەو ڕێگایەی کە داری ژیانی تیایە.)

(ئادەم ناوی ژنەکەی نا حەوا)، پیاو ناو لە ژن دەنێ، چونکە هی خۆیەتی. واتە پیاو بڕیار بۆ ژنەکەی دەدات و ژن خۆی بۆی نییە لەبارەی خۆیەوە بڕیار بدات و ڕۆڵی هەبێ لە پێناسەکردنی خۆیدا.

(ئەوەتا مرۆڤ وەک یەکێک لە ئێمەی لێهات و خێرو شەڕ لە یەکتر دەکاتەوە)، بەهۆی خواردنی بەری درەختەکەوە مرۆڤ وەکو خوای لێهات. کە مرۆڤ چێژی جنسی دەدۆزێتەوە وەکو خوای لێدێ،

واتە دەبێتە خولقێنەر، داهێنەر، ئافرێنەر. زانستی دەروونناسیش ئەمڕۆ جەخت لەسەر ڕەهاکردنی وزەی جنسی و پەیوەندی بە توانای داهێنانی مرۆڤەوە دەکات.

کۆدەکان ـ فریشتە: ئایین. شیری ئاگرین: پەیڕەوە توندو تیژەکانی ئایین . پاسەوان: بەربەست. بەهەشت: کپبوونی جنسی. (ئاوا خوا فریشتەی بە شیرێکی ئاگرینەوە لە ڕۆژهەلاّتی بەهەشت کردە پاسەوانی ئەو ڕێگایەی کە داری ژیانی تیایە.). واتە ئایین و پەیڕەوە توندوتیژەکانی بەربەستێک دروستدەکەن تا ئارەزووی جنسی لە مرۆڤدا پەنگ بخواتەوە و بچەپێ، مرۆڤ نەگاتە حاڵەتی کپبوونی جنسی .

ئایینی جوو بۆ پاراستنی دەسەلاّتی کۆمەڵە کەسێ یان چینێکی تایبەتی لە کۆمەڵدا ویستوویانە مرۆڤ لە جنسدا چەپاو بێ و گەشە نەسێنێ و توانای داهێنانی نەبێت. هەر هۆی ئەو پاراستنی بەرژەوەندیەش بووە کە ڕابەرانی ئایینی جوو ئەفسانەی ئادەم و حەوایان داهێناو ڕێیان لە گەشەسەندنی کۆمەڵ گرت و ئافرەتیان سووک کردەوە و جنسیان تابو کرد و ئەندامی سێکسی ژن و پیاویان کردە عەورەت و مایەی شەرمەزاری لای مرۆڤ. ئەندامی جنسی ژن بەشێکی زیاتری هەبوو لە نەفرەتی ئایین، منداڵدانی ژن کە سەرچاوەی ژیانی مرۆڤە هەمیشە وەکو شتێکی گلاّو تەماشا کراوە و خوێنی مەهەکی مانگانەی ژنان بە خوێنێکی گەنیوو و گلاّو دانراوە، جەستەی ئافرەت لە ڕۆژانی مەهەکی مانگانەدا بە پیس زانراوە، وەکو لەکتێبی پیرۆزیاندا هاتووە: (ئافرەت کە بێنوێژ دەبێت حەوت ڕۆژ لە مەهەکدا دەمێنێتەوە، هەر کەسێ دەستی پێوە بدات پیس دەبێ تا ئێوارە، هەرچی شتێ کە لەسەری بخەوێ یان دانیشێ پیس دەبێ تا ئێوارە). لە بارەی ژنێکی زەیستانەوە کە کوڕی بووبێ دەڵێت: (خوا بە موسای وت بە نەوەی ئیسرائیل ڕاگەیەنە ئەگەر ژنێکی سکپڕ کوڕی بوو، دایکەکە ماوەی حەوت ڕۆژ بە پیسی دەمێنێتەوە وەکو ڕۆژانی بێنوێژی و ڕۆژی هەشتەم منداڵەکە خەتەنە دەکرێ، پێویستە لەسەر ژن سیوسێ ڕۆژی تر بمێنێتەوە تا لە خوێنەکەی پاک دەبێتەوە، نابێ دەست لە هیچ شتێکی پیرۆز بدات).

لە بارەی ژنێکەوە کە کچی بووبێ دەڵێت: (ئەگەر کچی بوو لە حاڵەتی پیسیدا ماوەی دوو هەفتە دەمێنێتەوە وەکو ڕۆژانی بێنوێژی، شەستوشەش ڕۆژی تریش دەمێنێتەوە تا پاک دەبێتەوە لە خوێن.)

مەبەستی ئایینی جوو کە موسا بە نەوەی ئیسرائیلی ڕاگەیاند، لەو دەقانەی سەرەوە و زۆر دەقی تریش کە لەو بابەتەن بە زەقی دەردەکەوێت کە مەبەستی بووە ژن بۆ خوارترین پلە دابگرێ، هەر بەو شێوەیەش لەدایک بوونی کچی نزم ک ردەوەو دایکی بە پیس پیشان داوە. بۆیە پیاوانی جوو تا ئێستاش لە کاتی نوێژکردنیاندا بەو جۆرە سوپاس و ستایشی خوای خۆیان دەکەن و دەڵێن "سوپاس بۆ تۆ خوایە، کە بە ژن دروستت نەکردووم."(١٣)

بەم شێوەیە ئافرەتی کردە مایەی قێزلێهاتنەوە بە تایبەتی لە ڕۆژانی مەهەکی مانگانە و منداڵبووندا . لە کاتێکدا کە لە داوێنی ژنەوە ژیان دەخولقێ و بەردەوامی بە مانەوەی جۆری ئادەمیزاد دەدرێ لەلایەن ئایینەوە بە پیس دەزانرێ و سووک دەکرێتەوە. زانستی نوێ ئەوەی سەلماندووە کە خوێنی مانگانای ژنان وەک هەر خوێنێکی تری هەر شوێنێکی جەستەیە و بێگومان خوێنی جەستەی ئافرەت و پیاویش هەر هەمان خڕۆکەی سوور و خڕۆکەی سپییە و هەر هەمان پلازمایە و هیچ جیاوازیەکی نیە.

هەر بۆ درێژەپێدانی ئەو تابووکردنەی جنس و ناشیرینکردنی ئەو دیاردەیە لای خەڵک بۆ بەردەوامیدان بە تێڕوانینی ئایینی جوو بۆ ژن و سێکس، ئایینی مەسیحی وێنەی مریەمی عەزرای هێنایەکایەوە. پاکیزەبوونی مەریەم وەک هێمایەکی ـ پاکی ـ خرایە ڕوو، پاکیش بە مانای کچێتی مریەم و جنس نەکردنی. مەریەمی جنس نەکردووی پاک کرا بە دایکی کوڕەکەی خوا ـ مەسیح ـ و لە ناو ئایینی مەسیحیدا پیرۆزکرا و دەپەرسترا . بانگەشەی پاکیی مەریەمی کچ بە شێوەیەک لەناو مەسیحیەکاندا بلاّوبووەوە کە هەزاران کچ ڕێبازی ـڕاهیبەـ یان هەڵبژارد و هەزاران کوڕ دەبوون بە ـکاهن ـ ڕاهیبەکان لەم دنیادا جنسیان نەدەکرد، وێنەبیری وایان لا خولقاندبوون کە لە دنیای ئایندەدا ڕاهیبەکان دەگەڵ عیسای کوڕی خوادا و کاهنەکان و مەریەمی پاکیزەدا زەماوەنددەکەن.

پەردەی کچێنی کرایە ئەو پردە سامناکەی کە شەیتانی بەسەردا دەپەڕێتەوە، ئەم بیرەش پەرەیسەند و تا گەیشتە ئەو شێوازەی ئێستای کە لە کۆمەڵگا دواکەوتوەکانی ئەمرۆشدا پەیڕەوی دەکرێ و پەردەی کچێنی لەبری شەرەف و ئابڕووی خێزان دادەنرێ. لە کاتێکدا کە زانست هەبوونی پەردەی کچێنی بە پەردەیەکی تەنکی زۆر شەفافی سیفەت لاستیکی پێناسە دەکات کە لە نێوان زێی ئافرەت و منداڵدانیدایەو کونێکی بازنەیی ڕێکی لە ناوەڕاستیدا هەیە بۆ هاتنە دەرەوەی خوێنی مەهەکی مانگانەی ژنان، ئەم پەردەیە لای ٧٥ ٪ی کچان بەو جۆرەیە بەڵام ٢٥ ٪ ی کچان پەردەکانیان جیاوازە و کونەکەی ناوەڕاستی بازنەیی نیە بەڵکو شێوەی نارێکی هەیە یان درزێکی هەیە، ئەو جۆرە پەردانەش لە شەوی زاوابووندا خوێنیان لێنایەت، بەڵام لە ٧٥ ٪ی کچان کە پەردەکانیان ڕێکە لە شەوی زاوایەتیدا بە هۆی پاڵەپەستۆی ئەندامی سێکسی پیاوەوە دەدڕێ و خوێنی لێدێ. ئەم خوێنە لە کۆمەڵگا نەریتیەکاندا دەیان کارەساتی لێ کەوتۆتەوە و بێئەوەی هۆی هەبوون یان نەبوونی ئەو خوێنە بزانرێ دەیان کچ بوونەتە قوربانی ئەو نەزانی و دواکەوتووییەی کە لە کۆمەڵگا نەریتییەکاندا سەپاوە.

چەپاندنی جنسی و کاریگەری لەسەر باری دەروونی

چەپاندن (Repression) بریتییە لە دوورخستنەوەی شتی ناخۆش لە هەست و ناردنی بۆ نەست(١٤).
ئەو پەنگخواردنەی لە ئەنجامی چەپاندنەوە لە نەستی مرۆڤی کۆمەڵگا نائازادەکاندا ڕوو دەدا دەبێتە هۆی بڵاوبوونەوەی چەندەها دیاردەی نائاسایی دەروونی. لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا جنس لە هەموو شتێ زیاتر بەرگیری لێدەکرێت و قەدەغەدەکرێت بە ناوی پارێزگاری کردن لە ڕەوشت، چونکە لەو کۆمەڵگایانەدا کە داب و نەریت و وشکەباوەڕی و دۆگمایی ڕێگەی لە فراوانبوونی ئاسۆی بیر و هۆشیاری مرۆڤ گرتووە ئیتیک و موراڵ و نرخاندنەکان بە ئاسۆبینییەکی تەنگەبەر دەبینرێن و ڕەوشت لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا تەنها پێناسەیەکی جنسییانەی بۆ دەکرێ. ڕەوشت لە کۆمەڵگا ئازادەکاندا بە هەندێ پێوانەی لۆژیکی تر دەپێورێ وەکو ئەو سیفەتە بەهادارانەی کە شوێن و جێی مرۆڤی پێ بەرزدەبێتەوە لەوانە ڕاستگۆیی، دەستپاکی، هەڵسوکەوتی ڕۆشنبیرانە، هێمنی و... هتد.

وشکەباوەڕی و یەکلابینی لە کۆمەڵگانائازادەکاندا تێڕوانینی جنسییانەی بۆ ڕەوشت زاڵکردووە بەسەر زۆر تێڕوانینی جۆراوجۆری تردا. ژیانبینی، جیهانبینی، زانستبینی، خۆبینی، ژنبینی و پیاوبینی لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا لەسەر بنەمایەکی لۆژیکی بنیات نانرێ، بەڵکە پێوەرەکان سادەن و لەگەڵ هەنگاوی سەردەمدا هەنگاو نانێن. هۆی ئەوەیە لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا بێمانایی و نالۆژیکیبوونی پێوەرەکانی ڕەوشت و سێکس زاڵن و لە ئەنجامیشیاندا دەروونی مرۆڤ ئاڵۆز دەبێت و مرۆڤ لە چەپاندنی یەکتری و خۆیدا ڕۆڵ دەبینێ. بێگومان چەپاندن جۆری زۆرە، چەپاندنی کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسی و جنسیش لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا بوونیان هەیە، بەڵام چەپاندنی جنسی زەقترینیان بووە بەهۆی تێگەیشتنی نازانستیانە لە ڕەوشت و پێوەری نازانستیانەی باو بۆ جنس و پەیوەندیەکانی نێوان نێر و مێ. مرۆڤ بە تێڕوانینێکی سەرپێیش دەتوانێ هەندێ گرێی زەقی دەروونی لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا ببینێ و دەستنیشان بکات، ئەو گرێیانە کارەکتەری نائاسایی بۆ مرۆڤەکان دروستدەکەن، بۆ نمونە دەتوانین هەندێکیان لە خوارەوەدا پۆلێن بکەین:

کارەکتەرێکی سادی وکارەکتەری ماسۆخی

سادی و ماسۆخی، زاراوەی دەروونناسین و یەکەمیان بە کەسێ دەوترێ ئازاردەر بێ و چێژ لە ئازاری ئەویتر ببینێ، دووەمیان بە کەسێ دەوترێ خۆئازاردەر بێ و چێژ لە ئازاری خۆی ببینێ. بێگومان لە هەموو کۆمەڵگایەکدا لەو جۆرە کەسانە هەن گیرۆدەی ئەم بارە دەروونییە ئاڵۆزە هاتبن،

بەڵام لە پەیوەندی بەم باسەدا ئێمە ئاماژە بە کۆمەڵگا نائازادەکان دەکەین و ئەو گرێیانەی کە لە ئەنجامی چەپاندنی سێکسییەوە سەرچاوە دەگرن، تێمای سەرەکییەو دەیانورووژێنین.

هەر بە تێڕوانینێکی خێراش مرۆڤ دەتوانێ لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا جیاوازییەکی زەق و نادادپەروەرانە لە پەیوەندییەکانی نێوان نێر و مێدا ببینێ. دەسەڵات وهێزی بینراو و سەپاوی نێر و بێدەسەڵاتی و بێهێزی مێ لە کۆمەڵگا نەریتییە باوکسالارەکاندا وەک ئاسایی دەبینرێ. ئەو ئاسایی بینینە ڕەوایەتی داوە بەو نادادپەروەرییەی کە لە ڕەفتار و پەیوەندییەکانی نێوان ئەم دوو ڕەگەزەی مرۆڤدا هەیە. ئەو ڕەوایەتییەی دراوە بەو ڕەفتارە ناڕەوایانە کەسایەتی مرۆڤی ئەو جۆرە کۆمەڵگایانەی پڕ لە گرێ کردووە و وای کردووە کە پیاو لەزەت لە ئازاردانی ژن دەبینێ لە ژیاندا بەگشتی و لە جنسدا بەتایبەتی، لە هەموو ژیاندا لەزەت لەو دەسەڵاتە نێرانەیەی خۆی دەبینێ کە ژنی پێ دەچەوسێنێتەوە، ژن هەمیشە وەکو ئاژەڵێکی بچووکی بێدەسەڵات لە ژێر دەستی ئەودا دەتلێتەوە و مافەکانی پێشێلدەکرێ، ئەم حاڵەتەش باری دەروونی ئاڵۆز کردووە، بانگەشەکانی کۆمەڵ بۆ پیاو و پیاوەتی وایکردووە ژن کەسایەتییەکی ماسۆخی هەبێ و لەزەت لەو چەوساندنەوە و ئازاردانە ببینێ کە دەیچێژێ، زۆربەی ژنان لەژێر کارتێکردنی ئەو بانگەشانە حەزدەکەن پیاوەکانیان پیاوەتی بنوێنن و ئەمانیش شانازییان پێوە بکەن ئەگەرچی ئەو پیاوەتییەش زیان لە بەرژەوەندی ئافرەت بدات و خۆیان نرخەکەی بدەن.

خاکەساری دەروونی Psychogenic Depression

خاکەساری دەروونی واتە تێکچوونی میزاجی تاک و خەمۆکی لە ئەنجامی هەستکردن بە پەستی دەروونی، مرۆڤ زۆر جار لە ئەنجامی سەرنەکەوتن لە پرۆژەیەکی گرنگی ژیاندا یان هەڵنەکەوتنی هەلێکی باش بۆ هاتنەدی بڕێک لە ئاواتەکانی تووشی خاکەساری دەروونی دەبێت.

لەبەر ئەوەی ناسنامەی تاک لە کۆمەڵگا نەریتییەکاندا جێی بایەخ نییە و ناسنامەی هۆز و تایفە و بنەماڵە گرنگ و جێی بایەخە، تاک لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا، هێندەی بۆ هۆز و تایفە و بنەماڵە دەژی، بۆ خودی خۆی ناژی. لەبەر ئەوەشی کە سەربڵندی و شانازی بنەماڵە هێندەی پەیوەستە بە ڕەوشتی جنسییەوە، هێندە پەیوەست نییە بە بەها مرۆڤایەتییەکانی ترەوە، تاکی ئەو بنەماڵەیە بۆ بەدەستهێنانی ئەو شانازی و سەربڵندییە بۆ بنەماڵەکەی سانسۆر دەخاتە سەر ڕەفتارە جنسییەکان. لەبەر ئەوەش کە چەمکی شەرەف و ئابڕوو پەیوەست کراوە بە ڕەوشتی جنسی ژنەوە، نێری کۆمەڵگا بە هەموو هێز و ئامرازە باوەکانی چەپاندن گەمارۆی مێینەکانی بنەماڵەکەی دەدات و لە ئاکامیشدا مێینەی چەپاوو گەمارۆدراوی ئەو جۆرە کۆمەڵگایە نەک لە پرۆژەکانی ژیانیان سەرناکەون بەڵکە هیچ پرۆژەیەکیان لە ژیاندا نییە و ناتوانن سوود لە دەرفەت و هەلەکانی ژیان وەرگرن بۆ پێشخستنی کەسایەتی خۆیان. بۆیە سەیر نییە کە شەپۆلی خاکەساری و پەستی دەروونی مێینەی ئەو جۆرە کۆمەڵگایە رامالێ و بوونیان لە ماناکانی خاڵیبکاتە و میزاجیان بشێوێنێ.

بێگومان چەپاندنی جنسی ژنان ،چەپاندنی پیاوانیشە، چونکە لە پرۆسەی جنسیدا هەردوو ڕەگەزەکە بەشدارن. ژن و پیاو ی کۆمەڵگای نائازاد چونکە لە تاقە ڕێگەی شووکردن یان ژن هێنانەوە نەبێ ناتوانن وزەی جنسییان خەرج بکەن و ئەو وزەیە لە جەستەیاندا بەند دەبێ، ئەو کچ و کوڕانەی کە ژنهێنان و شووکردنیان دوادەکەوێ و بێهیوا دەبن لە ڕەهاکردنی ئەو وزە جنسییە، تووشی خاکەساری دەروونی دەبن. زۆر جار لای کوڕان بە شێوەی جگەرەکێشانی زۆر و پەنا بۆ مەی بردن و شێوازی تری لەو بابەتە دەبینرێ. لە هەندێ کۆمەڵگای زێدەنەریتیدا جگەرەکێشانیش بۆ ژن دەکرێتە شورەیی و ژنان پەنادەبەنە بەر شێوازی تر و میکانیزمی بەرگریکردنیان لەو چەپاندنە بە دەربڕینێکی جیاواز لە هی پیاوان ئەو خاکەسارییە دەردەبڕن، دیاردەی خۆسووتاندنی کچان و ژنان لە کۆمەڵگا دواکەوتوە نائازادەکاندا تا ئێستاش بە ڕادەیەکی بینراو دەتوانرێ ئاماربکرێ.

خاکەساری دەروونی تەنها کچان و کوڕان ناگرێتەوە، بەڵکە ژن و پیاوی هاوسەرداریش دەگرێتەوە. ژنی هاوسەردار لەبەر چەپاندنی زۆری لە قۆناغی هەرزەکاریدا، قۆناغی خەون و خەیاڵی سێکسی درەنگ بەجێهێشتووەو ئەم حاڵەتەش توشی ساردی جنسی و بێتوانایی کردووە لە گەیشتن بە لووتکەی لەزەت ـ ئۆرگازم ـ ئەمەش زۆرجار خاکەساری دەروونی بۆ هێناوەتە ئاراوە.

گرێی دیانا و گرێی مێینە ـ komplex Femininity:

گرێی مێینە بە مانای گرێی خەساندن دێ، کاتێ کچ سەیردەکات ئەو ئەندامە جنسییەی کوڕ کە ئەم نییەتی ئەو گرنگییەی پێدراوە و بوەتە هۆی پایەبڵندی کوڕ لە کۆمەڵگادا، هەست بە کەمییەک دەکات لە جەستەی خۆیدا، هەر ئەو گرێیەش وا دەکات گرێی -دیانا- یشی تیا دروست بێت. گرێی دیانا کەموکوڕییەکە پاڵ بە ئافرەتەوە دەنێ وەکو پیاو ڕەفتار بکات و ئارەزوو بکات بەسەریا سەرکەوێ، لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا هانی ئافرەت دەدرێ پیاوەتی بکات و ژن پیاوەتی دەنوێنێ. "ئەدلەر" زاراوەی Masuline Protest واتە "کەڵەژن" ی بۆ ئەو جۆرە ئافرەتانە داناوە کە لە ئەنجامی هەستکردن بەکەمی و نزمی مێیەتی و بە بارێکی ناتەواو زانینی هەوڵ دەدات لە کردارو ڕەوشتەکانی بەسەر پیاودا زاڵ ببێ.

لەو جۆرە کۆمەڵگایەدا بە زۆری دوو جۆر ئافرەت بەرچاو دەکەون کە هەردوو جۆرەکەی بە پێی پێناسەی دەرونناسی دەروونیان ناتەندروستە، جۆری یەکەم ماسۆخین و حەز بە ئازار چێشتن و چەوساندنەوە دەکەن کە لە لایەن پیاوەوە لێیاندەکرێ و شانازی بە پیاوەتی پیاوەوە دەکەن، کە ئەمانە جۆرێکن هەرگیز خەبات بۆ ڕزگاربوون لە چەوساندنەوە ناکەن و بەرگری لە خۆیان ناکەن و دیاردەی زاڵبوونی پیاو بە سرووشتی دەزانن. جۆرەکەی تریشیان ئەو ئافرەتانەن کە گرێی خۆبەکەمزانین وایلێکردوون ئێرەیی بە پیاو ببەن و لە هەموو هەڵسوکەوتێکدا لاسایی پیاو بکەنەوە و کەڵەژنێتی دەنوێنن . بێگومان هەردوو جۆرەکە بە نائاسایی دەژمێردرێن، ئافرەتانی ئاسایی ئەوانەن کە خەبات بۆ نەهێشتنی ئەو چەوساندنەوەیە دەکەن لە پێناوی یەکسانی لە ئەرک و مافدا نەک زاڵبوون بەسەر پیاودا. مرۆڤ لە هەردوو حاڵەتی "چەوساوە و چەوسێنەر" دا نائاساییە و لە مەرجەکانی مرۆڤایەتی بێبەشە. ژنانی ئاسایی ئەوانەن شانازی بە ژنبوونی خۆیانەوە بکەن و هەوڵ بۆ نەهێشتنی ئەو بارە نائاساییە بدەن کە کولتووری باوکسالاری لە کۆمەڵگادا سەپاندوویەتی و لە ئاکامیدا پلەی مرۆڤایەتی ژنی دابەزاندووە.

بە پێی بۆچوونی "یونگ" لایەنی پیاوەتی لە ئافرەتدا هەیە و پێی دەوترێ-ئەنیمۆس- و، لایەنی ژنێتیش لای پیاواندا هەیەو پێی دەوترێ ئەنیما. ئەنیما و ئەنیمۆس ئەوە ڕادەگەیەنن کە ژن و پیاو هەریەکەیان توخمێکی جنسی یەکتریان هەیە ئەمەش دەبێتە هۆی تێگەیشتنی یەک بۆ یەکتری.

لە کۆمەڵگا ئایینیە نائازادەکاندا بەهۆی نرخاندنە کۆمەڵایەتییە باوەکان کە ژنیان بە کەم و پیاویان بە بەرز نرخاندووە، هەرگیز پیاو دان بەم لایەنە مێیەتییەی خۆیدا نانێت کە تیایدایە، بەڵکو بەهەموو توانایەکییەوە هەوڵی شاردنەوە و دەرنەخستنی ئەو لایەنە دەدات، بەڵگەش بۆ ئەمە لەو جۆرە کۆمەڵگایانەدا وشەی "ژنانی" جنێوە ، ئەگەر پیاوێک ڕەفتارێکی ژنانە بنوێنێ، یاخود حەزی لە هەڵسوکەوت بێ لەگەڵ ژناندا بە ژنانی ناوی دەبەن و ئەمەش بۆ ئەو مانایاکی نێگەتیڤی دەبێت. هاوکات هانی ژن دەدرێ بۆ دەرخستنی لایەنە نێرینەکەی کەسایەتی. بەڵگەش بۆ ئەمە زۆر جار لە کاتی بەستنی بەڵێنێکدا لەگەڵ ژن دەوترێ ـ وەعدی پیاو- زۆر جار ژن و ژن لەناو خۆشیاندا ئەم وتەیە بەکار دەهێنن. دەرخستنی لایەنی پیاوەتی ژن لەناو کۆمەڵگای نەریتیدا نەک بە نێگەتیڤ لێکنادرێتەوە بەڵکە هان دەدرێ و پشتیوانی لێدەکرێ. بەم شێوەیە هەمیشە ئەنیمۆسی ژن لەبەرچاوە بەڵام ئەنیمای پیاو شاراوەیە، چەپاندنی ئەم ئەنیمایە لای پیاو وا دەکات پیاو لە خواست و ئارەزوەکانی ژن بە تەواوی تێنەگات، بۆیە لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا ژن و پیاو وەک دوو مرۆڤی

لەیەکتر نامۆ هەڵسوکەوت دەکەن و کەسایەتیان بۆ یەکتر ڕوون نییە و لەیەکتر تێناگەن. بێگومان کە لێکتێگەیشتن نەبێ مەحاڵە خۆشەویستی ڕاستەقینە و پیرۆز کە لەسەر بناغەیەکی مرۆڤانە بنیاتنرابێ لە دایکببێ، بەڵکو پەیوەندی نێوان ژن و پیاو فۆرمێکی نارێکی لەسەر بناغەی ـ دەسەڵات و ترس ـ بنیاتنراوی دەبێت.

لادانی جنسی

کاتێ مرۆڤ نەتوانێ وزەی جنسی خۆی لە ڕێگەی سروشتییەوە رەهابکات، نائاساییانە بە شێوە ناسروشتییەکەی رەهایدەکات، ئەمەش لە بواری دەروونناسیدا پێی دەووترێ لادانی جنسی.

مەبەست لە لادانی جنسی، حەزکردن بە نواندنی ڕەفتاری جنسی جیاواز لەوەی سروشتی مرۆڤ دەستنیشانیکردووە و پەیڕەویکردووە. سروشتی بوونەوەران بە شێوە گشتییەکەی پەیوەندی جنسی نێوان نێر و مێی وەک ڕەفتاری ئاسایی و سروشتی داناوە و پەیوەندیەکانی تری بە نائاسایی و لادان داناوە. " سەبارەت بە لادانی سێکسیش بۆچوونی جیاواز هەن ، هەندێک پێیان وایە هەر تێپەڕاندنێکی سنووری دیاریکراوی جنسی نەریتی لادانە، هەندێکیش پێیان وایە هەموو جۆرە ئەنجامدانێکی جنسی کە لە نێوان دوو کەسی پێگەیشتوودا و بە قایلبوونی هەردولایان رووبدات سروشتییە. "(١٥) بە پێی بۆچوونی دەستەی یەکەم زۆربەی مرۆڤ دەکەونە خانەی لادەرەوە، بەڵام لە دووەمیاندا ژمارەیەکی کەمی مرۆڤ دەکرێ پێیان بوترێ لادەر.

ئەو ڕەفتارە جنسییانەی وەک لادان ناوبراون دەکرێن بە دوو بەشەوە،لادانی جنسی هاوبەش و لادانی جنسی تاکی(١٦) لەوانە:

* **لادانی جنسی هاوبەش**، کە بریتییە لەم جۆرانە:

١ـ منداڵبازی Paedohilia: لادەر حەز دەکات لەگەڵ منداڵێکی هاورەگەز یان رەگەزی بەرامبەری جنس بکات. ئەمەش زیاتر لە کوڕاندا روودەدات وەک لە کچان.

٢ـ ئاژەڵبازی Zoophilia: لادەر حەز دەکات لەگەڵ ئاژەڵدا جنس بکات، ئەم جۆرەش بە زۆری لە پیاواندا و بە دەگمەن لە ژناندا روودەدات. زیاتریش لە لادێکاندا و لەو شوێنە دوورەدەستانەدا روودەدات کە پیاو ڕێگەی تری بۆ دەربازکردنی ئەو وزە جنسییەی نییە.

٣ـ پیربازی Geronlophilia: حەز کردن بە جنس لەگەڵ کەسانی گەورەتەمەن لە هەردوو رەگەزدا، ئەم دیاردەیەش پەیوەست کراوە بە گرێکانی ئۆدیب و ئەلەکترا لای پیاوان و ژنان.

٤ـ لاشەبازی Necrophilia: حەزکردن بە سێکس لەگەڵ مردوو، لادەر لەم حاڵەتەدا گۆڕ هەڵدەکەنێ و جنس لەگەڵ مردوودا دەکات، یان کەسێ دەکوژێ و بە مردوویی لەگەڵی رادەبوێرێ.

٥ـ هاوڕەگەزبازی Male Homosexuality: مەیلی کوڕان بۆ رابواردن لەگەڵ رەگەزی خۆیدا، کە لە کوردیدا نازناوی هەتیوباز و حیز بۆ ئەو لادەرانە دانراوە. مەیلی کچان بۆ رابواردن لەگەڵ رەگەزی خۆیدا، کە لە کوردیدا بەو جۆرە سێکسکردنە دەوترێ پانپانۆکێ.

٦ـ زەفەربردن Frotteurism: ئەم لادەرانە ئارەزووی خۆنووساندن بە مێینەوە لە شوێنە قەرەباڵغەکاندا دەکەن، وەکو ناوپاس و ئاهەنگ و هتد. زەفەربردن بە کەسانی دی و خۆپێوەنووساندنیان بە تاقەرێگەی رەهاکردنی وزەی جنسی دەبینن.

* لادانی تاکی

لەم شێوەیەدا کەسی لادەر ڕەفتاری جنسی نائاسایی بە نهێنی و لەگەڵ خۆیدا دەنوێنێ. ئەنجامدەرەکەی تەنها خۆیەتی و کەسێکی تر لەم پرۆسەیەدا بەشدار نیە. ئەمەش زۆر جۆری جیاوازی هەیە ، بۆ نمونە:

١ـ مەهەکی نهێنی Masturbation: بە شێوەیەکی نهێنی و بە تاقەکەسی ئەنجامدەدرێ. نزیکەی هەموو کەسێ لە کۆمەڵگادا بە کوڕ و کچەوە ئەنجامی دەدەن. جنسکردنە لەگەڵ کەسێکی واقیعی لەرێگەی خەیاڵەوە، یان کەسێکی خەیاڵکردی ئەنجامدەرەکە.

٢ـ فێتشی Fetishism: دەوترێ ئەم جۆرە زیاتر کوڕان ئەنجامی دەدەن. لادەر چێژ لەوە دەبینێ بەشێک لە لەشی ئەو کەسەی کە خەیاڵی لەسەر گیرکردووە بگرێ، یان یاری پێبکات. لادانی فێتشیش بۆ خۆی چەند جۆرێکی هەیە، رەنگە کەسی لادەر حەز بە گرتن و یاریپێکردنی بەشێکی ئەو کەسە بکات کە دوورە لە ئەندامی جنسییەوە وەکو ، پێ یان قژ، ئەو جۆرە بە Partialism ناودەبرێ، یان حەز بە گرتن و بۆنکردنی شتێک لە شتەکانی ئەو کەسە دەکات کە بە فێتشی ئامراز objekt ناودەبرێ.

٣ـ دزەکردن Voyeurism: لادەر حەز دەکات بە دزییەوە دیمەنی کەسانی ڕووت ببینێ. یان کوڵگرتن لە کەسانی کە خۆشەویستیدەکەن. ئەم جۆرەش لە لای هەردوو رەگەزی مرۆڤ دروست دەبێ.

٣ـ لەبەرکردنی پێچەوانە Transvestism: بۆ ئەوەی رازیبوونی جنسی بەخۆیەوە ببینێ لادەر حەزبە لەبەرکردنی جلی رەگەزی بەرامبەری دەکات.

٤ـ هاودژە جنسی Transsexualitm: کەسی لادەر دژ بە دەرک و هەستی جنسی و واقیعی جنسی خۆی دەوەستێ و هەست دەکات سەر بە رەگەزەکەی خۆی نییە. ئەگەر ژن بێ هەست دەکات پیاوە و ئەگەر پیاو بێ هەستی ژنبوون زیاتر بەسەریدا زاڵ دەبێ. ئەو جۆرە هەستەش لە سەردەمی منداڵی ئەو کەسانەدا بەوە خۆدەنوێنێ کە حەز دەکات جلی رەگەزەکەی تر لەبەربکات و ئاوات دەخوازێ ناوێکی لێبنرابایە ناوی رەگەزەکەی تر بێ. ڕەفتاریشیان وەکو ڕەفتاری رەگەزەکەی ترە.

٥ـ دەرخستن Exhibitionism: لادەر حەز بە پیشاندانی ئەندامی جنسی خۆی دەکات بە کەسانی تر، بێ ئەوەی مەبەستی بێ جنسیان لەگەڵدا بکات، بەڵکە تەنها چێژ لەو ڕەفتارە جنسییەی خۆی وەردەگرێ.

جنس لە کۆمەڵگای کورددا

لەبەرئەوەی کۆمەڵگای کورد کۆمەڵگایەکی نەریتییە و ئایینەکان کاریگەری گەورەیان لەسەری داناوە دەتوانین بڵێین جنسبینی کۆمەڵگای کورد وەک کۆمەڵگا نەریتییەکانی تر پەیوەستە بە بەهاکانی شەرەف و ئابڕووەوە. نرخاندنی ئەو بەهایانەش پەیوەستە بە ئەندامە جنسییەکانەوە و بە تایبەتیش ئەندامە جنسییەکانی ژنەوە.

بەشێکی زۆری داب و نەریت و پێوانە ڕەوشتییەکانی کۆمەڵگای کورد خوازراون و خۆماڵی نین. چونکە ئەو ئایینانەی کە فەلسەفەی ژیانیان بۆ کۆمەڵگاکان دارشتووە و پەیڕەوەکانی ناساندووە بیری کورد داینەهێناوە. کورد ناڕاستەوخۆ وەریگرتوون و کاریانپێدەکات و کاریانتێکردوون. بێگومان بە شێوەیەکی ناراستەوخۆ پێیگەیشتوون و پەیڕەوەکانی ئەو ئایینانە بە چەند دەستێک گەیشتوونەتە کورد.

دەستاودەسکردنی پەیڕەوەکانی هەر ئایینێک بە قۆناغی مێژوویدا تێپەڕیوە و ئاڵوگۆڕی زۆری پێکراوەو تێداکراوە. هەندێ ڕەوشتی کۆمەڵایەتی بەرگی ئایینی لەبەرکراوە و هەندێ ڕەفتاری ئایینش کراوە بە داب و نەریت و باو. هەندێ تێڕوانینی ئایینی لە ئەنجامی نەگونجانیدا لەگەڵ سەردەم، بەهۆی گەشەسەندنی کۆمەڵگا و لەرێگەی پێشکەوتنی زانست و تەکنەلۆجیاوە، گۆڕانکاری بنەڕەتییان بەسەردا هاتووە. نمونەش بۆ ئەمە کۆمەڵگاکانی ڕۆژئاوایە کە زۆربەیان مەسیحین، بەڵام ڕەوشتە کۆمەڵایەتی و ئایینییەکانیان دەقاو دەق ئەو ڕەوشتانە نین کە ئاین بۆی دەستنیشان کردوون و لە کتێبی پیرۆزی ئایینەکەیاندا هاتووە، بەڵکە لە ئەنجامی گۆڕانەکانی کۆمەڵدا زۆر گۆڕانی بنەڕەتییان بەسەردا هاتووە.

کورد کۆمەڵگایەکی ئاین و ئاینزاپەروەرە، ئەو ئایینەشی کە زۆربەی کورد پەیڕەویی دەکات لە ناخی کۆمەڵگاکەی خۆیەوە هەڵنەقولاوە و زادەی بیری کورد نییە و فەلسەفەی ژیانی ئەو نییە و گوزارە لە واقیعی کۆمەڵایەتی ئەو ناکات. ئەو ئایینانەی کە زادەی بیری کوردن و گوزارە لە ژیانبینی کورد دەکەن فەرامۆش کراون و کورد ناچارکراوە دەستبەرداریان بێت، بۆ نمونە ئایینی زەردەشتی کە زادەی بیری کورد بووە و لە کوردستاندا سەریهەڵداوە کورد دەستبەرداری بووە، یان بەشێکی کەمی کورد بە نهێنییەوە پەیڕەوی دەکەن، وەکو ئایینی ئەهلی هەق. بەهەرحاڵ ئەمە بۆخۆی لێکۆڵینەوەیەکی تایبەت هەڵدەگرێ و مەبەستی سەرەکی ئەم باسەی ئێمە نییە.

گومان لە نەریتیبوون و نائازادبوونی کۆمەڵگای کوردی ناکرێ. تێڕوانینی کوردیش بۆ جنس و پەیوەندییەکانی مرۆڤ، تێڕوانینێکی ئایینی و ناخۆماڵییە. مەبەست لە ناخۆماڵیبوونی ئەو تێڕوانینە لە چەند ڕوویەکەوە سەرچاوەدەگرێ. کوردستان دابەشکراوەتە سەر چوار دەوڵەت، سێ نەتەوەی جیاواز لەو چواردەوڵەتەدا باڵادەستن. سیستەمی سیاسی ئەو دەوڵەتانە کوردیان بەڕێوەبردووە و کلتوور و دابو نەریتی ئەو نەتەوە سەردەستانە کارتێکەری کلتووری کوردین. ئایینی ئیسلام ئایینی سەرەکی نەتەوەی کوردە، کە هەڵقولاوی بیری کورد نییە و کتێبی پیرۆزی ئەو ئایینە بە زمانی کوردی نەهاتووە. ئەمانە هەموویان فاکتەری نائاسیبوونی مرۆڤبینی و ژیانبینی کورد و ناخۆماڵیبوونی ئەو تێڕوانینەن کە کورد بۆ تێکڕای دیاردەکانی ژیان هەیەتی و لەناو ئەوانەشدا تێڕوانینی جنسیانەی کورد کە پەڕگیر نەریتی و ئایینیبوونی خۆی دەنوێنێ.

کۆمەڵگای کورد بە گشتی و ژنی کورد بە تایبەتی لە خوارترین پلەی مرۆڤایەتیدا دەژین، ئەو نائاسایی بوونە دەروونییەی کە بە هۆی چەپاندنی وزەی جنسییەوە تووشی کۆمەڵگا چەپێندراوەکان دەبن لە کۆمەڵگای کوردیشدا ڕەنگیان داوەتەوە. ڕەوشت بە جۆرێ پێناسەی بۆ کراوە کە زۆر دوورە لە مانا ڕاستەقینە سرووشتیەکەی خۆی کە دەکرێ پێناسەی بۆ بکرێ. دیدی کورد بۆ جنس لە چەمکی ڕەوشتەوە سەرچاوەی گرتووە، ڕەوشتبینیشی لەو یاسا و ڕێسا و ستیلی ژیانەوە سەرچاوەی گرتووە کە ئاین بۆی دارێژاوە.

بینینی جنس وەک، خراپ و گوناه و پیس، بینینێکی زاڵ و باوە، قسەیەکی باوی کوردی کە دەڵێ ـ کوڕ ئاگرە و کچ بەنزین ـ کاریگەریەکی زۆری لە دەروونی مرۆڤی کورد بەجێهێشتووە، ئەم لێکچواندنە ترسناکەی کوڕ بە ئاگر و کچیش بە بەنزین زیاتر بۆ قەدەغەکردنی لێک نزیک کەوتنەوەی

کوڕوکچ یان ژن و پیاوە. چونکە ئەو دوو مادەیە (بەنزین و ئاگر) هەر بە لێک نزیک کەوتنەوەیان کڵپە دەستێنن و ڕەنگبێ کارەساتی ئێجگار گەورە ڕوو بدات ئاگر و بەنزین ئەو دوو کۆدەن کە دەتوانین بە ئاسانی جنسبینی مرۆڤی کوردی پێ بخوێنینەوە و شیبکەینەوە. لێرەشدا هەر کچ بە ترسناکتر پیشان دراوە چونکە ئاگر هەرچەندە خەتەرناکیش بێت تا بەنزینی پێدا نەکرێت ئەو کڵپە سامناکە ناکات کە کارەساتی گەورەی لێ بکەوێتەوە. بەم بۆچوونە نازانستییە کچ کراوەتە وروژێنەری جنس و بە ترسناکترین شێوە پیشانی مرۆڤی کورد دراوە، لە کاتێکدا کە بۆچوونی زانستی دەریدەخات کە وزەی جنسی لە هەردوو مرۆڤەکە چوونیەکە و ڕەمەکی جنسی لە لای ژن و پیاو هەمان ڕەمەکە.

هەر ئەو جنسبینییە نازانستییە هۆکارە لەوەی لە کۆمەڵگای کورددا زۆربەی ژنان و پیاوان وا تێبگەن لە پرۆسەی جنسیدا پیاو (بکەر) و ژن (کارپێکراو) ە. لەزەتی جنسیش مافی پیاوە هەستی پێ بکاو پێی بگا و شوێنی ئاسایی ژن لەو پرۆسەیەدا هەمیشە لە ژێرەوەی پیاوە و بێئەرکە. بەم پێیەش پیاو خۆی بە خاوەنی پرۆسەکە و ژن خۆی بە زەمینەی پرۆسەی جنسی دەزانێ. هەروەها بۆچوونی کۆمەڵ لەوەی کە ئافرەت کارگەی منداڵە و ئەرکی زێی ئافرەت تەنها دامرکاندنەوەی شەهوەتی پیاوو منداڵبوونە، کاریگەرییەکی دەروونی دادەنێ لەسەر کەسایەتی ژن و پیاوی کورد.

ژنی کورد دوای ماوەیەکی زۆری هەرزەکاری و چەپاندنی وزەی جنسی و خۆ وروژاندن شوو دەکات و لەگەڵ مێردەکەیدا بۆ یەکەمجار بە ڕۆڵێکی بێئەرکانە و پاسیڤ بەشداری پرۆسەی سرووشتی جنسی دەکات، بەڵام لەبەر بێئەرکبوونی لەو پرۆسەیەدا بەهۆی شەرمکردن، یان نەزانین، یان سەلماندنی بۆ بەرامبەرەکەی کە ئەو شەهوەتی جنسی نییە وپاک و بەڕەوشتە، مەگەر بە ڕێکەوت دەنا هەرگیز ناگاتە حاڵەتی لووتکەی لەزەت کە پیاوان بە گشتی لەو پرۆسەیەدا پێیدەگەن. ئافرەتی کورد بە هۆی ئەو چەپاوییەوە توشی بێتوانایی جنسی دەبن و ئەو ساردییەش وا دەکات پیاو کەسایەتیە زاڵەکەی دەرخا و وەک پاڵەوانێک خۆی پیشانی ئەوی بێئەرک بدات، لە ئەنجامیشدا ژن ئەو وزەیەی تیا بەند دەبێ و لە ژیانیشدا کەسایەتیەکی بێئەرکی دەبێ.

بە پێی پێوەری دەروونناسیش تاکەکەسی لە جنسدا چەپاو کێشەدار و دەروون ئاڵۆز و شێواوە و توانای داهێنان و گەشەسەندنی نییە، لە کۆمەڵگای کوردیشدا ئەو چەپاندن و کپنەبوونەوە جنسییەی کە هەیە و بەردەوامە، ڕۆڵێکی بێئەرکی بە ژن بەخشیوە، ڕەنگە یەکێک لە هۆیەکانی کەمتر داهێنەربوونی ژن لە زۆربەی کۆمەڵگا نەریتییەکاندا، بۆ چەپاندنی جنسی بگەڕێتەوە.
هەروەها بەهۆی چەپاندنی لە ڕادەبەدەری جنسی لە کۆمەڵگای کورددا هەست بە هەندێ دیاردەی نائاسایی دەکرێ کە دەکرێ پێیان بوترێ لادانی جنسی. هەر لەبەر نائاساییبوونی باسکردن و ناوهێنانی جنس و ئەندامی جنسی لە کۆمەڵگای ئێمەدا هیچ ئامارێکمان بە دەستەوە نییە و ئەو لادانانە لە ژێرەوە و بە شێوەیەکی شاراوە دەکرێن، بەڵام کەسێ نییە پێینەزانێ و دەرکی پێنەکات. خودی هەبوونی ئەو ناو و نازناوانە بۆ کەسانی لادەر و دیاردەی لادانی جنسی جەخت لەسەر هەبوونی دەکەن. بۆ نموونە هەبوونی وشەکانی هەتیوباز و حیز بۆ هاورەگەزبازە نێرەکان، یان پانپانۆکێ بۆ مومارەسەی جنسی نێوان مێ و مێ، هاورەگەزبازی مێ. بە پێی پێناسەی لادانی جنسی و جۆر و شێوەکانی، دەکرێ لادانەکان لە کۆمەڵگای کوردیدا بە شێوەیەکی گشتی لەم خاڵانەدا چڕبکەینەوە:

١ـ هاورەگەزبازی

کورد بۆ لادەرانی هاورەگەزبازی پیاو دوو وشەی هەیە، هەتیوباز و حیز. هەتیوباز بەو کەسە دەڵێن کە لە پرۆسەی جنسیدا بکەرە، حیزیش لە پرۆسەکەدا کارپێکراوە. خودی ئەو جیاوازبینینە

بۆ بکەر و کارپێکراو لە پرۆسەی جنسیدا نایەکسانبینی کوردە بۆ دووکەسی بەشدار لەو پرۆسەیەدا. لە نێوان ژن و پیاویشدا پیاو بە بکەر و ژن بە کارپێکراو دەبینرێ.

کورد تێڕوانینێکی زانستبینیانەی بۆ ئەم جۆرە لادانە و تێکرا لادانە جنسییەکانی تریش نییە و لە هۆکارەکانیان ناکۆڵێتەوە. پیاوانی هاورەگەزباز کەسانی دزێو و ناپەسەندن لەناو کۆمەڵدا و دووەپەرێز دەکرێن. ئەم لادانانە لە کۆمەڵگاکانی تریشدا هەن و بۆ هەندێکیان پاساوی زانستی و هۆکاری بیۆلۆژی دۆزراونەتەوە و خراونەتەڕوو. هەندێکیشیان تەنها ئارەزووییەکی دەروونی بۆ لادان لە ڕەفتاری باوی جنسی پاڵیان پێوەدەنێ لە کۆمەڵگای کوردیشدا ڕەنگە پاساوی بیۆلۆژیبوونی هۆکاری ئەم دیاردەیە بۆ هەندێک ڕاست بێ. چەپاندنی لەڕادەبەدەری جنسیش بۆ ئەوانی تر هۆکاربن. پیاوانێ کە ناتوانن بە شێوەیەکی ئاسایی لەگەڵ ڕەگەزەکەی بەرامبەریاندا مومارەسەی جنس بکەن، پەنا بۆ ڕەگەزی خۆیان دەبەن. لە کۆمەڵگای ئێمەدا پێدەچێ تەنها ئەو پیاوانە هەتیوبازن کە وزەی جنسیان بە تەواوەتی چەپێندراوە و بە هیچ چەشنێک بواری ئەوەیان نییە ئەو وزە جنسیەیان لە ڕێگەی پەیوەندیکردنیان بە ئافرەتەوە ڕەهابکەن. زۆربەی ئەو پیاوانە هەر لەگەڵ ژنهێنانیاندا دەست لە هەتیوبازی هەڵدەگرن و ئاسایی دەبنەوە و لە ڕێگەی سروشتییەوە وزەکەیان ڕەها دەکەن. بەڵام کۆمەڵگای کوردی بەهۆی کۆمەڵێ پێودانگ و نەریتەوە کە بۆ پەیڕەویکردن لە ڕەوشت و خووی کۆمەڵگا دانراون دەرک بەو چەپاندنە جنسی و گەمارۆ دەروونییە ناکەن و بە سووک تەماشای ئەو جۆرە کەسانە دەکەن و بواری ژنهێنانیان نادەن .

٢- ئاژەڵبازی

بە تایبەتی لەو جێگایانەدا کە پیاو لە ڕەگەزی مێ دابڕاوە و دەستی بە ڕەگەزی بەرامبەری ڕاناگا، وەکو لە سەربازگە دا، لێرەدا بەسەرهاتێکم وەبیرهاتەوە کە لە یەکێ لە دێیەکانی کوردستاندا ڕوویداوە و ناڕاستەوخۆ لە دەمی پێشمەرگەیەکەوە باسکراوە کە خۆی شاهێدی ئەو بەسەرهاتەیە ، دەیووت لەو دێیەدا پیاوێک بەیانیانێکی زوو بەسەر مانگایەکەوە دەگیرێ و لەناو دێدا لێی دەکرێ بە هەڵا و ماڵی خاوەن مانگا خۆیان بە سەرشۆڕ و ئەتککراو دەزانن و هەڕەشەی کوشتن لە پیاوە ئەتککەرەکە دەکەن، ئینجا دەچن بۆ لای مەلای نەخوێندەواری دێ و لە مەلا دەپرسن ئایا شیری ئەو مانگایە حەڵاڵە یان حەرام؟ مەلاش بێ بیرکردنەوە یەکسەر دەڵێ نەخێر ئەو مانگایە –قەحبە–یە و شیری حەرامە و گۆشتەکەشی حەرامە، خاوەن مانگاش دێتەوە و گولەیەک لە سەری مانگاکە سارد دەکاتەوە، ئەتککەریش لەبەر هەڕەشەی خاوەن مانگا سەری خۆی هەڵدەگرێ و دووردەکەوێتەوە، پاشانیش دەبێ بە جاش. بێگومان زۆر هەن لەم جۆرە بەسەرهاتانە و لەوانەیە هەر یەک لەئێوەش شتێکی لەم جۆرەی بیربکەوێتەوە کە بۆی باسکراوە، یان دیویەتی .

٣- هاورەگەزبازی مێ و پانپانۆکێ

هەمان هۆی چەپاندنی جنسی و تابووبوونیەتی، ئەم دیاردەیە کەمتر بیستراوە، بەهۆی نائازادی کەسایەتی ژن لە کۆمەڵگای کورددا زۆر بە نهێنی تر و لە ژێرەوەتر لەوەی هاورەگەزبازەپیاوەکان ئەنجام دەدرێ. ئەم دیاردەیەش زیاتر لەو شوێنانەدا ڕوو دەدات کە کچ و کوڕ پێکەوە دەخوێنن و ئارەزووی یەکتر دەکەن، بەڵام ڕێگەیان نادرێ و ناوێرن پێکەوە پەیوەندی جنسی بکەن، وەکو لە بەشی ناوخۆییدا و لەو شوێنانەدا کە کچان بەهۆی خوێندنەوە پێکەوە ژوورێ لە ماڵان بەکرێدەگرن.

لە ساڵی ١٩٩٢ لە گەڕەکێکی شاری هەولێر چاوم بە قەرەباڵغییەک کەوت، چوومە پێشەوە بینیم جل و جانتای دوو کچی کرێچی فڕێدراونەتە دەرەوە و ژنە خاوەنماڵەکە بە دەنگێکی بەرز هاوار دەکات –بەسەریەکەوە بوون– کچەکانیش دەگریان و ئەو قسەیەی ئەویان بە درۆ دەخستەوە. بێگومان ئەمە نمونەیەکە و لەبەر نهێنیبوونی ئەو جۆرە مومارەسانە بە دەگمەن دەکەونە ڕوو. لادەرانیشی بە دەردی ئەو دوو قوتابیە دەبرێن ، یان سزاکەشیان لەوە توندترە ئەگەر کەسوکاریان پێیبزانێ.

٤ـ منالبازی

وەرگرتنی کەڵکی ئاوەژوو لە منداڵان بەهۆی کەمی تەمەن و ئەزموون و وابەستەیی منداڵ بە گەورەوە، دەبێتە هۆی ئەم جۆرە لادانە. بێگومان لەو کۆمەڵگایانەدا کە مافی مرۆڤی تیا ناپارێزرێ و منداڵانیش لەم ڕووەوە مافپێشێلکراوترین، زیاتر دەبنە ئامانجی کەسانی لادەری ناو کۆمەڵگە و کەلکئاوەژوویان لێ وەردەگیرێ. دیارە لە کۆمەڵگا هەژارەکاندا بە تایبەتی کە منداڵان ناچاری کارکردن دەبن بۆ بژیووی خێزان، بە کاری دەستگێڕی و فرۆشیاری لە کۆڵانەکان و کاری جۆراوجۆری تر، ئاسانتر بەردەستی لادەرانی جنسی دەبن. لە کۆمەڵگای کوردیشدا منداڵ بوونەوەرێکی قوربانییە و لە هەموو چین و توێژەکانی تر زیاتر زیانی شەڕە سەپێنراوەکان و پاکتاوی ڕەگەزی و شەڕی ناوخۆیی بووە. هەر بۆ نمونە، لە پەلامارەکانی ئەنفالدا زیانلێکەوتووترین توێژی کوردی ئەنفالکراو منداڵان و ژنان بوون، بە تایبەتیش ئەوانەی کە لە مردن ڕزگاریان بوو و گەڕێنرانەوە بۆ ناو ئۆردوگا زۆرەملێکان و ناچاری ژیانێکی کۆلەمەرگی کران. منداڵان لە تەمەنی چوارساڵیەوە تا هەژدەساڵی ناچاری کاری قورس و هێزپڕوکێن کران، هەر لە کاری کرێکاری خانووبەرەو بارهەڵگرییەوە تا دەستگێڕی و فرۆشیاری و لەماڵاندا خزمەتکردن. گەلێک لەو منداڵانە دەستدرێژییان دەکرێتە سەر و لە ئاکامی ئاشکرابوونی ئەو دەستدرێژییە جنسیانەشدا خودی ئەو منداڵانە نەک گەورەلادەرەکان سزا دەدرێن. چەندان منداڵی لاقەکراو بە ناوی پاراستنی شەرەفەوە تیرۆردەکرێن و بێسەروشوێن دەکرێن.

٥ـ زەفەربردن

ئەم جۆرە لادانە زۆر بینراو و بەرچاوترە لە هەموو جۆرەکانی تری لادانی جنسی. هەوڵدانی نێرینەی کورد بۆ خۆنوساندن بە مێینەوە لە شوێنە قەرەباڵغەکانی وەکو ئاهەنگ و ناوپاس و ناوبازار و ڕێگا و بانەکان ،کەس ناتوانێ نکۆڵی لێبکات. ڕەنگە هیچ مێینەیەکی کورد لەو شێوە زەفەربردنە لە شوێنێکی قەرەباڵغدا دەربازنەبووبێ. لەکۆمەڵگا پێشکەوتووەکانی دنیادا، تەنانەت لە مەلەوانگە و سەر دەریاچەکاندا کە ژنان نیوە ڕووت، یان ڕووتی تەواون، بەو تەماشاکرردن و چاوتێبڕین و پلارتێگرتنە پەستناکرێن وەک ئەوەی تووشی ژنێکی عەبابەسەری ناوپاسێک، یان ناو بازاڕی کۆمەڵگایەکی نەریتی دەبێت. کە منداڵ بووم زۆرکاتم لەناو بازاڕدا لە دوکانی باوکم بەسەردەبرد و یارمەتیم دەدا لە کارەکانیدا، ئەوەی سەرنجی منی ڕادەکێشا ئەوەبوو، کە بەدەگمەن ژنێکی عەبا و پەچەپۆشیوو دەهاتە ناوبازاڕ، ئەو تاک و تەرایەش کە ڕێیان دەکەوتە بازاڕ، تەنها پاژنەی پێیان دەبینرا . سەیر ئەوە بوو پیاوانی ناوبازاڕ تەماشای پاژنەی پێی ژنانیان دەکرد و چێژیان لێدەبینی و قسەیان لەسەردەکرد. هەموو ئەو دیمەنانە لە زەینمدا ماون و دواتر دەیان پرسیاریان لە خولقاندم.

٦ـ لادانە تاکییەکان

لە کۆمەڵگا نەریتی و داخراوەکاندا، لادانەتاکییەکان زیاتر زەمینەیان بۆ دەسازێ. چونکە ئەنجامدەر بە تەنها خۆی بەشداری دەکات و کەسی دووەم تەنها لەرێگەی خەیاڵ و خەونی ئەمەوە ڕۆڵی پێدەدرێ و چالاکییەکی درۆنگانە ـ وەهمی ـ دەنوێنێ. نمونەش، مەهەکی نهێنی کە وا گومان دەکرێ بەشی هەرەزۆری هەردوو ڕەگەزی کۆمەڵگا ئەنجامیبدەن. یان لادانی فێتشی، کە ئەمەیان لە شێوەی وێنە و نامەی یەکتر هەڵگرتن و ماچکردنی وێنە و نامە و شتەکانی یەکتر لای دڵدار و دڵخوازانی کورد خۆی دەنوێنێ.

بێگومان لە ئاکامی ئەو چەپاندنە زۆرەوە لادانەکان و ئاکامی نێگەتیفی دەروونی تریش لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا بەدی دەکرێن. کەم نین ئەوانەی ڕەفتاری سادی دەنوێنن و بە ئازاردانی کەسانی دی چێژیان پێدەگات. بەهەمان شێوەش ئەوانەی کە ڕەفتاری ماسۆخی دەنوێنن و چێژ لە ئازاری خۆیان دەبینن. زۆر لە ژنان پەستی و توڕەیی و زەبروزەنگی پیاوەکانیان پێ خۆشە و وەک

ڕەفتارێکی جوامێرانە پەسەندی دەکەن و هانیاندەدەن بۆ ئەو جۆرە ڕەفتارە ئەگەرچی ئەو ڕەفتارە بە ئازاردانی ژنەکە خۆیشی تەواو دەبێ.

لەهەموو ئاکامەکانی ئەم دیاردەیە بەرچاوتریش نامۆبوونی مرۆڤی کوردە لە خۆی و لە دەوروبەرەکەی، نامۆبوونی هەردووڕەگەزی نێر و مێیە لەیەکتری. ونبوونی خۆشەویستییە لەناو کۆمەڵگای کورددا، گومانی تێدا نییە کە خۆشەویستی گەورەترین سەرچاوەیە بۆ وزەی دەروونی و لەئاکامیشدا گەشەسەندن و داهێنان.

سەئەنجام

لەم باسەدا دەکرێ ئەم ئەنجامانە بەدەستبهێنرێن:

١ـ جنسبینی لە کۆمەڵگا مۆدێرنەکانی دنیادا زانستییە. پشت دەبەستێ بەو لێکۆڵینەوە زانستیانەی کە لە بواری زانستی دەروونی و پزیشکیدا دەکرێن و ئەنجام بەدەستدەهێنن. بەڵام جنسبینی لە کۆمەڵگا نەریتییەکاندا ئایینییە. پشتدەبەستێ بەو پەیرەوە ئامادانەی کە لە کتێبی پیرۆزدا ڕەفتاری مرۆڤیان دەستنیشان کردووە و ئەو دابونەریتانەش کە بەرگی ئایینیان لەبەرکراوە و پاساوی ئایینیان بۆ دەهێنرێتەوە.

٢ـ دەروونناسەکان جەختیان لەسەر کاریگەری جنس وەکو رەمەکێکی خۆڕسک و پێویستییەکی فیزیکی لەسەر مرۆڤ کردووە. دابیننەبوونی پێویستییە فیزیکییەکانی تری وەکو برسێتی، تینوێتی لە کورتخایەندا کاریگەرییان بە جەستەی مرۆڤەوە دەبینرێ، بەڵام دابیننەبوونی پێویستی جنسی لە درێژخایەندا کاریگەرییەکەی لە سەر دەروونی مرۆڤ و لە شێوەی شپرزەیی دەروونی، خەمۆکی، لادانی جنسی و ئاڵۆزیی دەروونی جۆراوجۆر دەردەکەوێ.

٣ـ بۆ چەسپاندنی جنسبینییەکی نازانستیانە و نەریتی و ڕەوشتبینییەکی جنسییانە لە کۆمەڵگا نائازادەکاندا، ئایین ڕۆڵێکی بڕیاردەری بینیوە. کردنەوەی کۆدەکانی داستانی ئادەم و حەوا و ئاماژە جنسییەکان، ئەو ڕاستییە دەسەلمێنن. فاکتەری سەرەکی لە رەوشتبینی کۆمەڵگا نەریتییەکان لە ئەندامی جنسی ژندا دەگەڕێتەوە بۆ سەپاندنی ئەو تێڕوانینەی کە ئایین سنوورەکانی دیاریکردووە. بەم هۆیەشەوە ژنان لەو کۆمەڵگانەدا وەکو مەترسییەک دەبینرێن بۆ سەر رەوشت بە پێناسە ئایینییەکەی و ئاکار و کرداریان سنووردار دەکرێتەوە و لە ئاکامیشدا ژنان ناتوانن خۆیان بن و خاوەنی ناسنامەیەک بن.

٤ـ لە کۆمەڵگای کوردیشدا، وەکو کۆمەڵگایەکی نەریتی و نائازاد، تێڕوانینێکی جنسییانە بۆ رەوشت و تێڕوانینێکی ئایینیانە بۆ جنس باو و سەپاوە. بەڵام لە کۆمەڵگای کوردا بەهۆی فاکتەری کۆلۆنیبوونی کوردستانەوە و ناخۆماڵیبوونی کلتوور و ئایینەکانەوە، تێڕوانینەکان پەرگیر نەریتی و کۆمەڵگا پەرگیر نائازادە. لە کەسایەتی مرۆڤی کورددا ئاکامی ئەو تێڕوانینانە بە ئاشکرا لە ئاکار و کرداریاندا رەنگ دەداتەوە.